

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г. С. СКОВОРОДИ

ДИЧКІВСЬКА ІЛОНА МИКОЛАЇВНА

УДК [378.016:001.895]:37.011.3-051

**ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ВИХОВАТЕЛІВ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ
ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Харків – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Рівненському державному гуманітарному університеті, Міністерство освіти і науки України.

Науковий консультант –

доктор педагогічних наук, професор
Золотухіна Світлана Трохимівна,
Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
завідувач кафедри загальної педагогіки і
педагогіки вищої школи.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Зданевич Лариса Володимирівна,
Хмельницька гуманітарно-педагогічна
академія,
завідувач кафедри дошкільної
педагогіки, психології та фахових
методик;

доктор педагогічних наук, професор
Гнізділова Олена Анатоліївна,
Полтавський національний
педагогічний університет
імені В. Г. Короленка,
завідувач кафедри дошкільної освіти;

доктор педагогічних наук, професор
Штефан Людмила Володимирівна,
Українська інженерно-педагогічна
академія (м. Харків), професор кафедри
педагогіки та методики професійного
навчання.

Захист відбудеться «10» жовтня 2018 р. о 13.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.053.04 у Харківському національному педагогічному університеті імені Г.С. Сковороди за адресою: вул. Алчевських, 29, ауд. 216, м. Харків, 61002.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди за адресою: вул. Валентинівська, 2, ауд. 215-В, м. Харків, 61168.

Автореферат розісланий «08» вересня 2018 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л.А. Штефан

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Інтеграція України у світовий науковий, економічний та соціокультурний простір передбачає забезпечення якісних змін в освітній системі, яка на сучасному етапі реформування переходить від екстенсивного розвитку до інноваційного, де головним ресурсом є висококваліфіковані педагогічні кадри, здатні бути не тільки учасниками інноваційних змін, а й активними ініціаторами інноваційних ідей, розуміти суть освітніх інновацій, прогнозувати їх результативність, проектувати та планово їх упроваджувати. Це вимагає перегляду концептуальних засад професійної підготовки майбутніх педагогів, зокрема фахівців у галузі дошкільної освіти, яка є обов'язковою первинною складовою системи безперервної освіти в Україні, базою цілісного розвитку творчої, ініціативної, неординарної особистості, фундаментом творення нового освітнього процесу.

Стратегічні напрями реформування національної системи дошкільної освіти в контексті реалізації освітніх інновацій визначені низкою засадничих нормативних документів, як-от: Закони України «Про освіту» (2017), «Про дошкільну освіту» (2001), «Про охорону дитинства» (2001), «Про інноваційну діяльність» (2002), «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» (2003); Державна цільова соціальна програма розвитку дошкільної освіти на період до 2017 року (2011); Базовий компонент дошкільної освіти (2012); Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності (2000); Положення про порядок організації та проведення педагогічного експерименту регіонального рівня (2008); Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад (2009) тощо.

В умовах реалізації нових стратегій розвитку дошкільної освіти в Україні особливого значення набуває підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів (ДЗ) до інноваційної діяльності вже на етапі здобуття професійної освіти у закладах вищої педагогічної освіти. Результат такої підготовки акумулюється в готовності майбутнього вихователя як гуманістично зорієнтованої особистості з розвиненим інноваційним мисленням оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, створювати нові освітні програми, застосовувати сучасні педагогічні технології і проектні методики, забезпечувати варіативність освітньо-виховного процесу, враховуючи зміст і види інновацій, індивідуальність дитини і запити сім'ї, цільове призначення ДЗ і його матеріальні ресурси. Вищезазначене дозволило визнати проблему вивчення теоретико-методичних засад підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності як пріоритетну.

У дослідженні під час розробки його вихідних положень спиралися на надбання вітчизняної та світової педагогічної думки щодо розкриття загальних принципів інноватики (Дж. Бассет, Д. Гамільтон, Н. Гросс, Р. Едем, Е. Роджерс, А. Хаберман, О. Хомерики); обґрунтування закономірностей функціонування та розвитку інноваційних процесів у педагогічних системах (М. Артюшина, М. Поташник, Л. Штефан, Н. Юсуфбекова та ін.); здійснення управління інноваційними освітніми процесами (Л. Ващенко, Л. Даниленко та ін.); визначення суті педагогічних інновацій (В. Паламарчук, А. Підласий, І. Підласий, О. Савченко та ін.); характеристики структури, змісту та результатів інноваційної педагогічної діяльності (К. Ангеловські, В. Загвязинський, М. Кларин, Ю. Максимов, Л. Подимова, С. Поляков, В. Сластьонін

та ін.); висвітлення генези інноваційних процесів у загальноосвітніх навчальних закладах (І. Коновальчук, О. Попова).

У психолого-педагогічній науці достатньо розробленими є питання підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності, що стали підґрунтям досліджуваної проблеми. Так, проблеми формування професійної компетентності студентів закладів вищої педагогічної освіти, розвитку в них педагогічної творчості, комунікативної культури, педагогічних здібностей, забезпечення теоретичної та практичної підготовки до виховної роботи знайшли відображення в наукових доробках О. Антонової, І. Беха, Н. Бібік, П. Гальперіна, В. Гриньової, О. Дубасенюк, С. Золотухіної, О. Іонової, Н. Кічук, Г. Костюка, Н. Кузьміної, В. Лозової, Н. Ничкало, І. Прокопенка, О. Пехоти, О. Савченко, А. Троцько, А. Щербакова та ін.

Вагомі наукові результати отримано в царині дослідження професійної підготовки фахівців дошкільної освіти, зокрема щодо теоретичної та практичної підготовки майбутніх вихователів ДЗ на гуманістичних засадах (Т. Поніманська); формування професійної компетентності (Г. Беленька, О. Гнізділова); еколого-педагогічної культури (Н. Лисенко); розвитку професійних умінь у навчальному процесі (Л. Артемова); організації професійного самовиховання (О. Кучерявий); підготовки до мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку (А. Богуш, Н. Гавриш, К. Крутій, І. Луценко); до роботи з дезадаптованими дітьми (Л. Зданевич); специфіки підготовки педагогів дошкільної освіти за кордоном (Н. Карпенко, Н. Мельник) тощо.

Останнім часом активно студіюються й різні аспекти підготовки педагогів до інноваційної діяльності. Серед ґрунтовно досліджених напрямів можна виокремити такі:

- формування готовності майбутніх учителів до інноваційної педагогічної діяльності в процесі професійної підготовки на першому (І. Гавриш, О. Гончарова, Т. Демиденко, Н. Клокар, О. Козлова, Л. Петриченко, О. Шапран та ін.) і другому рівнях вищої освіти (Л. Козак);

- забезпечення підготовки студентів педагогічних училищ і коледжів до використання інноваційних технологій у закладах дошкільної освіти (Л. Машкіна);

- упровадження інноваційних технологій у підготовку педагогічних кадрів у процесі неперервної педагогічної освіти (В. Бондар, І. Богданова, С. Сисоєва).

Окремий кластер для розробки досліджуваної проблеми складають праці А. Богуш, Т. Богданової, Н. Гавриш, О. Гнізділової, О. Зими, Т. Корнилової, С. Кулачківської, Н. Маковецької, С. Пехаревої, С. Сажник, К. Стрюк, Т. Танько, О. Федій та ін., спрямовані на обґрунтування концептуальних засад дошкільної освіти, висвітлення проблем організації освітнього процесу в сучасних ДЗ.

Однак, як свідчить аналіз психолого-педагогічної літератури, у науковому просторі сучасності відсутні праці, в яких системно досліджувалися питання підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до інноваційної педагогічної діяльності. Таку ситуацію в аспекті наукового осмислення педагогічної проблематики вважаємо незадовільною з огляду на суспільну вимогу щодо підготовки педагога нового покоління, здатного працювати в інноваційному освітньому середовищі, виявляти інноваційне мислення, інноваційну поведінку, інноваційну культуру в сфері професійної діяльності, зокрема в процесі реалізації педагогічних інновацій у дошкільній освіті.

Доцільність дисертаційної роботи зумовлюється й необхідністю розв'язання низки виявлених у процесі дослідження суперечностей між:

- поширенням інновацій у всіх галузях народного господарства та недостатньою розробленістю механізмів їх реалізації в освітній сфері;
- утвердженням нової філософії освіти, що має на меті формування особистості з високим рівнем культури, мобільності, творчості, адаптивності до соціально-економічних змін та недостатнім усвідомленням потенціалу освітніх інновацій для досягнення поставленої мети;
- визнанням ролі дошкільного дитинства як самостійного етапу життя людини, протягом якого формуються не тільки передумови, а провідні риси особистості, що визначатимуть її спрямованість, поведінку і діяльність протягом усього життя, та домінуванням стереотипів у виборі змісту, форм, методів, технологій навчання і виховання дітей дошкільного віку;
- соціальним замовленням на створення інноваційного освітньо-виховного середовища закладів дошкільної освіти та реальним станом готовності вихователів дошкільних закладів до розв'язання цієї проблеми;
- потребою сучасної педагогічної практики в забезпеченні підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти до інноваційної педагогічної діяльності та відсутністю обґрунтованої науково-методичної системи, яка б складала основу для формування готовності майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності на етапі здобуття професійної освіти.

Отже, актуальність, теоретична та практична значущість проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності, її недостатня розробленість у науковому просторі, а також потреба вирішення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дослідження – **«Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана відповідно до науково-дослідницької теми кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету – «Гуманізація освітнього процесу дошкільних навчальних закладів в контексті інноваційної діяльності» (РК № 0117U000191).

Тему затверджено вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 7 від 28.02.2002 р.) та узгоджено Міжвідомчою радою з координації наукових досліджень з педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 5 від 27.05.2003 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробленні науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності та експериментальній перевірці її ефективності.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати методологічні концепти підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності з урахуванням інноваційних тенденцій розвитку освіти в загальноосвітньому й національному вимірах.

2. На основі вивчення вітчизняної та зарубіжної філософської, психологічної, педагогічної літератури розкрити суть основних дефініцій досліджуваної проблеми, проаналізувати та дати визначення поняття «готовність майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності».

3. Виявити особливості й провідні напрями запровадження інновацій у дошкільній освіті та окреслити вимоги до вихователів дошкільних закладів у контексті їх реалізації.

4. Обґрунтувати науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності та розробити її модель.

5. Експериментально перевірити ефективність обґрунтованої науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

6. Конкретизувати критерії, показники й рівні сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності у процесі здобуття професійної освіти.

7. Розробити навчально-методичне забезпечення реалізації науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

Об'єкт дослідження – професійно-педагогічна підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Предмет дослідження – науково-методична система підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності у закладах вищої педагогічної освіти.

Головною концептуальною ідеєю дослідження є положення про те, що цілеспрямований, спеціально організований, керований і вимірюваний процес формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності є показником ефективності підготовки фахівців дошкільної освіти, основою для їх самореалізації і самоактуалізації, прояву творчості й індивідуальності в освітньому процесі, передумовою успішної професійної діяльності у сфері проектування і реалізації освітніх інновацій.

Концепція дослідження охоплює три взаємопов'язані концепти, які сприяють реалізації провідної ідеї.

Методологічний концепт містить фундаментальні положення філософії про єдність процесів, взаємовплив і взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності, принципи єдності теорії й практики, детермінізму, історизму, діяльності, цілепокладання, інтегративності, полікультурності, які забезпечують об'єктивність щодо вивчення предметів і явищ навколишньої дійсності (М. Бердяєв, С. Гессен, І. Кант, С. К'єркегор, С. Сковорода, В. Розанов, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.); концептуальні ідеї педагогіки, психології, соціології про особистість як суб'єкт діяльності, детермінованість її поведінки зовнішніми і внутрішніми факторами (К. Абульханова-Славська, В. Андрущенко, І. Бех, Л. Виготський, Б. Гершунський, М. Култаєва, О. Леонтьєв, В. Лутай, І. Прокопенко, С. Рубінштейн та ін.). Цей концепт відображає взаємозв'язок і взаємодію різних підходів загальнонаукової й конкретнонаукової методології до вивчення досліджуваної проблеми:

– системний підхід, який передбачає розгляд процесу підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності як складної цілісної динамічної системи, дозволяє визначити особливості її компонентів, пізнати характер і механізми зв'язків між ними і на цій основі побудувати модель науково-методичного забезпечення зазначеної системи, що сприятиме оптимальному досягненню запланованого результату;

– синергетичний підхід, що розглядається як розвиток системного підходу до дослідження педагогічних інновацій та освітніх інноваційних процесів, дає можливість розробити систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності, яка характеризується: відкритістю (здійснює обмін інформацією з іншими системами); нелінійністю, що виражається в багатоваріантності (альтернативності) вибору та передбачає надання кожному студентові можливості визначити індивідуальну траєкторію освіти; неврівноваженість, що зумовлює функціонування системи на основі механізмів самоорганізації й саморозвитку;

– особистісно-діяльнісний підхід, який дає змогу здійснювати діалектичне поєднання завдань підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів із особистим досвідом студента, урахувати пріоритетність індивідуально значущої сфери особистості, забезпечувати суб'єктивну позицію її розвитку, виявляти активність, розкривати потенціал і можливості майбутнього фахівця в процесі формування його готовності до інноваційної діяльності;

– компетентнісний підхід, реалізація якого забезпечує формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності як сукупності ключових компетентностей, що відображають взаємопов'язані смислові орієнтації особистості, її знання, способи діяльності стосовно здійснення інноваційного процесу в дошкільних закладах та формуються на основі предметних і загальнопредметних компетентностей;

– аксіологічний підхід визначає орієнтацію студентів на обґрунтований вибір загальнолюдських, світоглядних, професійно-педагогічних цінностей та їх зорієнтованість на особистісний рівень; передбачає усвідомлення суті та значущості інноваційної педагогічної діяльності як цінності, що є рушійною силою розвитку особистості в процесі фахової підготовки;

– акмеологічний підхід спрямовується на дослідження чинників, умов, критеріїв якості професійної підготовки майбутнього вихователя дошкільного закладу до інноваційної педагогічної діяльності, обґрунтування чинників, що мотивують особистість до особистісно-професійного розвитку і самовдосконалення.

Теоретичний концепт визначає суть вихідних категорій, систему основних понять, педагогічних ідей і концепцій, без яких неможливе розуміння суті досліджуваної проблеми, а саме: концепції українських учених щодо формування нової філософії освіти (В. Андрущенко, Л. Ваховський, В. Кремень, В. Огнев'юк, В. Паламарчук, І. Прокопенко та ін.); загальнопедагогічні підходи до аналізу сучасних реформаційних процесів у галузі підготовки і перепідготовки педагогічних кадрів (В. Бондар, Н. Бібік, М. Васильєва, Ф. Гоноболін, В. Гриньова, І. Зязюн, С. Золотухіна, О. Іонова, В. Кузь, Н. Кузьміна, С. Максименко, В. Лозова, О. Попова, О. Савченко, А. Сбруєва, В. Семиченко, Л. Штефан та ін.); ідеї щодо впровадження

компетентнісного підходу в освіті (Н. Бібік, Г. Беленька, Л. Зеленська, В. Кремень, О. Локшина, О. Пометун, О. Романовський, С. Сисоєва та ін.); висновки щодо змісту та специфіки професійно-педагогічної діяльності педагога (О. Антонова, В. Бондар, Г. Грищенко, О. Малихін, О. Мороз, В. Сластьонін, Л. Хоружа, Н. Шиян та ін.); концептуальні засади реалізації ступеневої підготовки вихователів дошкільних закладів освіти (Л. Артемова, О. Гнізділова, Л. Зданевич, К. Крутій, Н. Лисенко, Н. Маковецька, І. Луценко, Л. Перетяга, Т. Поніманська, Т. Танько та ін.); моделі, технології впровадження освітніх інновацій у зміст, методи, форми навчання й виховання учнівської та студентської молоді, організаційно-управлінську структуру закладів освіти (Л. Буркова, Н. Василенко, А. Губа, Л. Даниленко, Т. Довженко, Л. Кайдалова, О. Козлова, Н. Криворучко, В. Лунячек, О. Овчарук, О. Остапчук, Л. Петриченко, О. Пометун, Л. Штефан).

Технологічний концепт передбачає комплекс практичних дій, спрямованих на розв'язання досліджуваної проблеми – упровадження моделі науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: конструювання змісту, добір комплексу методів, форм, засобів, технологій реалізації теоретико-цільової, змістовно-технологічної, результативно-оцінної складових обґрунтованої системи.

Загальна гіпотеза дослідження полягає в тому, що підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності набуває ефективності, якщо здійснюється відповідно до обґрунтованих теоретико-методологічних засад та на основі розробленої моделі науково-методичної системи, що враховує специфіку інноваційної педагогічної діяльності фахівців дошкільної освіти.

Загальну гіпотезу конкретизовано в **часткових гіпотезах**.

Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності набуває ефективності, якщо:

- на рівні особистісного аспекту актуалізовано продуктивні мотиви спрямованості до інноваційної діяльності, розвиток інноваційного мислення;
- на рівні змістового аспекту доповнено програмовий матеріал відомостями про суть інновацій, їх види, особливості інноваційних процесів у дошкільній освіті, структуру інноваційної педагогічної діяльності вихователя ДЗ;
- на рівні діяльнісного аспекту забезпечено формування, розвиток, застосування і корекцію інноваційних умінь у межах організаційних форм внутрішнього середовища закладу вищої педагогічної освіти;
- на рівні соціального аспекту створено інноваційне освітньо-професійне (зовнішнє) середовище, занурення в яке сприяє реалізації інноваційних проектів у реальних умовах взаємодії з учасниками педагогічного процесу (дитячими колективами ДЗ, вихователями, батьками).

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотез використовувалися **методи дослідження**: *теоретичні* – аналіз, порівняння, систематизація поглядів науковців (філософів, психологів, педагогів) на феномен інноваційної педагогічної діяльності; вивчення філософської, психолого-педагогічної та науково-методичної вітчизняної і зарубіжної літератури щодо формування готовності вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності; аналіз нормативно-

правових документів, що регламентують діяльність закладів дошкільної та вищої педагогічної освіти; контент-аналіз із метою визначення поняттєво-категоріального апарату дослідження; моделювання – для побудови моделі реалізації системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності; *емпіричні* – спостереження за роботою вихователів дошкільних закладів; пілотажне дослідження для виявлення загального рівня обізнаності викладачів, студентів педагогічних вишів та вихователів дошкільних закладів про суть та особливості інноваційної педагогічної діяльності в закладах дошкільної освіти, упровадження вихователями-практиками інноваційних технологій і методик; анкетування, тестування, бесіди, інтерв'ювання з метою діагностування рівня сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності; педагогічний експеримент із метою перевірки ефективності обґрунтованої науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності; *методи математичної статистики* – метод описових статистик (середнього арифметичного, вибіркової дисперсії та вибору середньоквадратичного відхилення), t-критерій Стюдента і критерій Фішера для кількісного і якісного аналізу результатів педагогічного експерименту.

Експериментальна база дослідження. Педагогічний експеримент здійснювався упродовж 2010–2017 рр. на базі педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету, факультетів дошкільної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, факультету дошкільної педагогіки та психології Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. Експериментальною роботою було охоплено 588 студентів спеціальності «Дошкільна освіта», 42 викладачі та 34 вихователі дошкільних закладів.

Наукова новизна та теоретичне значення результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* схарактеризовано теоретичні й методологічні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності (концептуальні положення, ідеї, наукові підходи, які визначають мету, завдання, зміст, методи, засоби, форми, технології вказаного процесу). Визначено провідну дефініцію дослідження – «готовність майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності» (особливий особистісний стан, що передбачає наявність у майбутніх вихователів ДЗ мотиваційно-ціннісного ставлення до інноваційної діяльності, здатності до творчості і рефлексії й виявляється в умінні оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, створювати нові освітні програми, застосовувати сучасні педагогічні технології і проектні методики, забезпечувати варіативність освітньо-виховного процесу, урахувуючи зміст і види інновацій, індивідуальність дитини і запити сім'ї, цільове призначення ДЗ і його матеріальні ресурси). Обґрунтовано й експериментально перевірено науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності, яка передбачає єдність теоретико-практичного (когнітивно-креативний і операційно-діяльнісний компоненти) та психологічного (ціннісно-мотиваційний і рефлексивний компоненти) блоків формування такої готовності. Розроблено модель реалізації

науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності, структура якої охоплює теоретико-цільову, змістовно-технологічну та результативно-оцінну складові;

– *уточнено* суть основних дефініцій досліджуваної проблеми («нове», «новизна», «нововведення», «інновація», «інноватика», «інноваційний освітній процес»), підходи науковців щодо визначення феномена «інноваційна педагогічна діяльність» (складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи); закономірності й принципи підготовки майбутніх вихователів до професійної діяльності в закладах дошкільної освіти, зокрема інноваційної (долання перешкод, креативного мислення, соціального партнерства, компетентнісної спрямованості); сучасні вектори виховання дитини (профілактика ризиків надмірної комп'ютеризації, включення в міжкультурний простір інформації, залучення до спілкування з однолітками); критерії (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, психолого-рефлексивний), показники і рівні сформованості готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності;

– *подальшого розвитку* набули вимоги до вихователів дошкільних закладів у контексті реалізації інновацій у дошкільній освіті, представлені в площині трьох підходів: особистісного, діяльнісного, компетентнісного; зміст, форми, методи формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності в умовах внутрішнього (заклад вищої педагогічної освіти) і зовнішнього (дошкільні заклади, батьківські колективи, заклади неперервної освіти педагогічних працівників, бізнес-проекти прикладного характеру) середовища; сучасні тенденції підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності в зарубіжній теорії і практиці.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає в тому, що експериментальна перевірка обґрунтованої науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності дозволяє рекомендувати її до впровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти, що здійснюють професійно-педагогічну підготовку майбутніх фахівців дошкільної освіти, для формування їхньої готовності до реалізації освітніх інновацій.

Отримані в процесі дослідження дані і висновки *реалізовані* під час виконання держбюджетних тем: «Розробка технологій професійної підготовки педагога до роботи в інноваційних дошкільних навчальних закладах» (РК №0111U001028, 2011/12 рр.), «Розробка технологій психолого-педагогічного супроводу діяльності вихователя дошкільного навчального закладу в умовах інклюзивної освіти» (РК №0113U001204, 2013/14 рр.), «Розробка інноваційної моделі педагогічної інтеграції дітей з різними освітніми можливостями на основі ідей М. Монтесорі» (РК №0115U000267, 2015/16 рр.), а також у низці *монографій* (одноосібних – «Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: теорія і методика» (2017), «Педагогіка М. Монтесорі: виклики сучасності» (2016), колективних – «Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності» (2012); *підручників* («Інноваційні педагогічні технології» (2012, 2015), *навчально-методичних посібників*

(«Основи педагогічної інноватики» (2001), «Інноваційні педагогічні технології» (2004), «Дошкільна педагогіка. Практикум» (2004), «Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу» (2007), «Інноваційні педагогічні технології. Практикум» (2013); *навчальній програмі* «Інноваційні педагогічні технології: Програми вищих педагогічних закладів» з грифом МОН України (2000).

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету (довідка №109 від 15.06.2017 р.), Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (довідка №01/10-144 від 13.02.2018 р.), Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка (довідка № 05-16/70 від 16.11.2016 р.), Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (довідка № 3111/25 від 28.12.2016 р.), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (довідка № 06/54 від 15.12.2016 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка №512 від 23.12.2016 р.), Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка №01-16/672 від 24.05.2017 р.), дошкільних закладів міста Рівного №40 «Червоні вітрила» (довідка №10 від 25.01.2017 р.) та №44 «Попелюшка» (довідка №02/114 від 30.12.2016 р.), а також НВК №10 міста Кузнецовська (Вараша) Рівненської області (довідка №64 від 28.02.2017 р.).

Матеріали дисертації, монографій, навчально-методичний комплекс *доцільно використовувати* в процесі професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в закладах вищої педагогічної освіти, системі неперервної педагогічної освіти для створення курсів за вибором, дистанційних курсів, курсів підвищення кваліфікації вихователів дошкільних закладів, у викладанні дисциплін психолого-педагогічного циклу, під час виконання студентами спеціальності «Дошкільна освіта» курсових і магістерських робіт, під час педагогічних практик. Окремі компоненти авторської науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності можуть застосовуватись у процесі професійно-педагогічної підготовки вчителів різного фаху.

Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві. У колективній монографії «Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності» [3] автору належить розкриття особливостей інноваційної педагогічної діяльності, висвітлення проблеми готовності до інноваційної діяльності як професійної якості педагога. У навчальному посібнику «Дошкільна педагогіка. Практикум» [8] автором розроблено тематику практичних, семінарських та лабораторних занять, здійснено добір завдань для самостійної роботи студентів з провідного курсу підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти з метою формування їхньої готовності до інноваційної педагогічної діяльності. У навчально-методичному посібнику «Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу» [9] автору належить розробка навчальних програм курсів «Історія педагогіки», «Інноваційні педагогічні технології», «Порівняльна педагогіка», тематики практичних, семінарських та

лабораторних занять, завдань для самостійної роботи студентів з кожної дисципліни.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на конференціях різних рівнів, а саме: *міжнародних* – «Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку» (Переяслав-Хмельницький, 2000); «Наука про дитинство: сучасні психолого-педагогічні проблеми» (Мінськ, 2003); «Виховання в процесі навчання» (Мінськ, 2005); «Ломоносовські читання» (Севастополь, 2006); «Формування професійної ментальності майбутнього фахівця системи дошкільної освіти» (Мінськ, 2006); «Педагогіка і психологія як ресурс розвитку сучасного суспільства» (Рязань, 2007); «Сучасне дошкілля: реалії та перспективи» (Київ, 2008); «Сучасні тенденції у педагогічній освіті та науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції» (Самарія, 2012); «IRI Educational Conference» (Stúrovo, Slovakia, 2013); Międzynarodowa naukowo-szkoleniowa konferencja Montessori – «Inspiracje» (Warszawa, Polska, 2014); «Międzynarodowa Naukowo-Szkoleniowa Konferencja «Wiosna Montessori» (Warszawa, Polska, 2015); «Інклюзивна освіта: напрями, проблеми, розв'язки» (Бельци, 2015); «Забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій» (Хмельницький, 2016); «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика» (Харків, 2017); *всеукраїнських* – «Інновації в сучасному педагогічному процесі: теорія і методика» (Луганськ, 2000); «Проблеми вибору та експертної оцінки педагогічних технологій» (Полтава, 2001); «Проблеми вищої школи і педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти» (Київ, 2002); «Проективна педагогіка: питання теорії та практики» (Ялта, 2004); «Реалізація принципу наступності дошкільної та початкової ланок у контексті суб'єктної парадигми освіти» (Слов'янськ, 2007); «Реалізація компетентнісного підходу у системі професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи» (Київ, 2009); XVIII Всеукраїнських педагогічних читаннях «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю: дошкілля-початкова школа» (Хмельницький, 2011); «Дошкільна і початкова освіта: досягнення, проблеми, перспективи» (Мукачево, 2012); «Професійна підготовка майбутніх вихователів до реалізації завдань фізичного виховання дітей дошкільного віку в світлі сучасних освітніх вимог» (Глухів, 2015); XII Всеукраїнській науково-методичній конференції «Реалії та перспективи євроінтеграційного розвитку післядипломної педагогічної освіти України» (Ужгород, 2016); *регіональних*: «Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку» (Хмельницький, 2007).

Основні положення і результати дослідження обговорювалися на засіданнях кафедри педагогіки і психології (дошкільної та корекційної) імені проф. Т.І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету (2010–2017 рр.)

Кандидатська дисертація на тему «Індивідуальне виховання дітей дошкільного віку в педагогічній спадщині М. Монтесорі» була захищена в 1998 р. за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки, її матеріали в тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Результати дослідження опубліковано в 60 працях, з них 57 одноосібних, серед яких: 3 монографії (дві з яких одноосібні), 2 підручники (з грифом МОН України), 5 навчально-методичних посібників (з них 3 одноосібних), 1 навчальна програма з грифом МОН України, 26 статей у провідних фахових виданнях України, 8 – у зарубіжних періодичних виданнях, 11– у збірниках матеріалів і тез доповідей на науково-практичних конференціях, семінарах, форумах, 4 – в інших виданнях.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (695 найменувань, із них 37 іноземними мовами), 15 додатків (на 34 сторінках). Дисертація містить 23 таблиці (на 39 сторінках) і 18 рисунків. Загальний обсяг дисертації – 463 сторінки, основний текст становить 405 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, розкрито ступінь її розробленості; визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, сформульовано гіпотезу та схарактеризовано методи дослідження; розкрито наукову новизну й концепцію дослідження, теоретичну та практичну значущість результатів дослідження; наведено дані про апробацію й упровадження результатів наукової роботи.

У першому розділі **«Методологічні концепти підготовки вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності»** окреслено інноваційні тенденції розвитку освіти в загальноосвітньому й національному вимірах; із позицій системності та комплексності проаналізовано філософські, соціологічні, культурологічні, педагогічні, психологічні теорії й концепції, які за ступенем узагальнення представлено науковими підходами до розв'язання проблеми підготовки вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

У процесі наукового пошуку встановлено, що розвиток цивілізаційних процесів (перехід людства від індустріального виробництва до застосування інформаційних технологій, глобалізація, перетворення знань в основний суспільний капітал, зміна парадигми «освіта=навчання» парадигмою «освіта=становлення») зумовлює потребу у створенні системи освіти нового типу, яка б відповідала реаліям сучасності й культивувала такі індивідуальні здібності особистості, як уміння самостійно вчитися, бажання та здатність вчитися протягом усього життя, вміння розв'язувати завдання проблемного характеру і нестандартно мислити, комплекс умінь, що дозволяють ефективно працювати з інформацією, орієнтуватися в розмаїтті культурних світів, вільно спілкуватися з іншими людьми. Одним із шляхів оперативного реагування на зазначені цивілізаційні виклики слугує інноваційна складова освіти, яка в наукових джерелах позиціонується як «здатність до оновлення», «відкритість новому».

Інноваційні тенденції еволюціонування освіти в загальноосвітньому вимірі, потреба модернізації національної системи освіти в умовах розбудови української державності, входження у світовий освітній простір послугували підґрунтям для визначення пріоритетних напрямів інноваційного розвитку системи освіти України, як-от: гуманізація, гуманітаризація, національна спрямованість, відкритість, безперервність; оцінка результату діяльності системи освіти по виходу; творча спрямованість освітнього процесу; перенесення акценту з навчальної діяльності

педагога на навчально-пізнавальну, трудову, художню та інші види діяльності вихованців; створення умов для самоствердження, самореалізації і самовизначення особистості; перехід від суворо регламентованих способів організації педагогічного процесу до розвивальних і активізуючих.

Імплементация визначених напрямів вимагає організації спеціальної підготовки майбутніх педагогів, зокрема вихователів дошкільних закладів, до інноваційної педагогічної діяльності. Окреслена проблема має комплексний і міждисциплінарний характер, оскільки перебуває на перетині проблемних сфер різних наукових галузей: філософії, педагогіки, психології, фізіології, культурології, соціології, аксіології, акмеології тощо. Утім, за свідченням В. Василькової, В. Докучасвої, О. Князевої, І. Коновальчука, С. Курдюмова, М. Чапаєва, реалізація саме принципу міждисциплінарності дозволяє збагатити дослідницький потенціал педагогічної інноватики методологією і методами пізнання як гуманітарних, так і природничих наук; дослідити те, що неможливо побачити в межах однієї наукової галузі з її специфічним об'єктом, предметом і методами дослідження; забезпечити міжнаукову конвергенцію й інтеграцію знань, взаємопроникнення й екстраполяцію дефініцій, відкриваючи широкі можливості для розв'язання проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

Ураховуючи вищезазначене, з метою побудови ланцюга взаємопов'язаних кроків, що розкривають логіку досліджуваної проблеми (методологічне забезпечення дослідження – формування теоретичної й практичної готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності – стратегія інноваційної педагогічної діяльності майбутніх вихователів у ДЗ), скористалися низкою підходів загальнонаукової і конкретно-наукової методології, серед яких: *системний, синергетичний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний*.

Системний підхід як загальнонаукова, міждисциплінарна методологічна концепція виконує функцію пізнання і перетворення складних соціальних систем. Цей підхід має пріоритетну роль у загальнонауковій методології дослідження педагогічних явищ і процесів, зокрема освітніх інновацій та інноваційної педагогічної діяльності. Його використання забезпечує широку пізнавальну реальність, дає можливість розглядати процес підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності як складну багаторівневу систему, структурні компоненти якої охоплюють: мету системи; підсистему, яка керує (викладачі); підсистему, якою керують (студенти); взаємодію і взаємовплив цих систем; зміст діяльності систем; засоби, що забезпечують роботу систем; організаційні форми системи; методи роботи системи, продукти діяльності системи тощо. Системний підхід тісно пов'язаний із *синергетичним*, в основі якого лежить розгляд феноменів самоорганізації й еволюції складних систем. З позиції синергетичного підходу підготовку майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності доцільно розглядати в ролі аттрактора (активний стійкий центр потенційних шляхів розвитку системи, здатний притягувати й організовувати оточуюче середовище), на який у результаті самоорганізованих процесів спрямована сучасна професійно-педагогічна освіта, що опинилася в умовах різкого збільшення ентропії.

Повноцінному дослідженню феномена готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності сприяє використання *особистісно-діяльнісного підходу*, який забезпечує усвідомлення сутності особистості як діючої в суспільстві істоти, яка через зовнішню чи внутрішню оформлену діяльність здатна активно і вибірково опановувати провідні соціальні цінності, зокрема в освітньому процесі. Реалізація особистісно-діяльнісного підходу у фаховій підготовці вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності вимагає формування стійкої суб'єктної позиції студентів, що виявляється в постійній реалізації ними прагнення відкривати свій потенціал, розвиватися, самовдосконалюватися, змінюватися на краще.

Під час проведення дослідження спиралися на основні положення *компетентнісного підходу*, який спрямовує педагогічний процес у закладах вищої педагогічної освіти на формування й розвиток у студентів ключових (базових) і предметних компетенцій. З огляду на це, забезпечення підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності вимагає зміщення акценту з накопичення нормативних знань, умінь і навичок у площину розвитку в них здатностей практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки і досвід успішних дій у нестандартних ситуаціях професійної діяльності та соціальної практики.

У процесі наукової розробки проблеми враховували провідні засади *аксіологічного підходу*, які визначають механізм перетворення загальнолюдських, суспільно важливих цінностей в особистісні. Застосування означеного підходу в підготовці майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності забезпечує інтеріоризацію цінностей педагогічної діяльності; формування в майбутніх фахівців дошкільної освіти внутрішньої професійної позиції як сукупності ставлень до себе, педагогічної діяльності, колег, дітей, їхніх батьків, громадськості; набуття досвіду ціннісної поведінки в умовах реалізації освітніх інновацій; самопроекування, самопрогнозування подальшого розвитку власних сутнісних сил. Із визначеним підходом тісно пов'язаний *акмеологічний підхід*, використання якого дозволяє забезпечити найбільш повне розкриття потенційних можливостей особистості з урахуванням її персональних інтересів і життєвих цілей. Для професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності надзвичайно важливою є домінанта акмеологічного підходу про розгляд людини як суб'єкта життєдіяльності, здатної до саморозвитку та творчості, до самоорганізації свого життя і професійної діяльності. Основу цих процесів становить потреба людини в нових досягненнях, прагнення до успіху, до досконалості, активна життєва позиція, інноваційне мислення, віра у свої можливості, розуміння сенсу життя.

Отже, у процесі наукового пошуку виявлено значущість і доцільність застосування низки методологічних підходів, що уможлиблює різновекторний аналіз проблеми дослідження і синтез його результатів у побудові теоретичних концепцій, моделей, розробці науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

У другому розділі «**Теоретичні засади інноваційної педагогічної діяльності**» розкрито суть основних дефініцій досліджуваної проблеми; здійснено аналіз

феномена «готовність майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності»; охарактеризовано особистість педагога як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності.

Проведений науковий пошук доводить, що інноваційність у системі освіти розглядається крізь призму таких ключових понять, як «нове», «нововведення», «інновація», «новизна», «інноваційний освітній процес», «інноваційна педагогічна діяльність». Термін «нове» у контексті педагогічної інноватики – галузі педагогічного знання, що займається відбором, теоретичним осмисленням, класифікацією педагогічних інновацій, – співвідноситься з корисним, прогресивним, позитивним, сучасним, передовим. Дефініція «новизна» трактується дослідниками (В. Загвязинський, В. Кваша) як один із ключових критеріїв оцінювання педагогічних досліджень, основний результат творчого процесу, властивість і самостійна цінність нововведення, що охоплює такі рівні вияву: абсолютна, відносна, суб'єктивна, псевдоновизна. Концепт «інновація» найчастіше ототожнюється з поняттям «нововведення» і використовується на позначення: форми організації інноваційної діяльності (В. Золотарьов, А. Пригожин); сукупності нових професійних дій педагога, спрямованих на вирішення актуальних проблем виховання і навчання з позицій особистісно-орієнтованої освіти (М. Поташник); змін в освітній практиці (Ф. Валента, В. Онушкін); комплексного процесу створення, розповсюдження та використання нового практичного засобу в галузі техніки, технології, педагогіки, наукових досліджень (Л. Подимова, О. Попова); результату інноваційного процесу (В. Паламарчук). Різноманітність підходів учених до характеристики поняття «інновація» спричинена розбіжностями в баченні як її сутнісного ядра, так і радикальності нововведень.

Зважаючи на ключові характеристики інновацій, у межах дослідження це поняття розглядаємо і як процес (означає часткову або масштабну зміну стану освітньої системи й відповідну діяльність педагога), і як результат (передбачає процес створення «новацій» – нових ідей, методів, методик, технологій, програм тощо). На цій підставі «педагогічну інновацію» трактуємо як комплексну діяльність, спрямовану на створення, експериментальну апробацію, освоєння та розповсюдження педагогічних новацій. У дисертації наведено різні види педагогічних інновацій, які класифіковано за характером походження (зовнішні, внутрішні); за способом здійснення (системні, планові, випадкові, спонтанні); за рівнем глибини і повноти (фундаментальні, системні, часткові); за сферою здійснення (у змісті освіти, у технологіях навчання і виховання, в організації цілісного освітнього процесу, в управлінні освітою) тощо.

Спорідненим щодо вищезазначених дефініцій є поняття «інноваційний освітній процес», який позиціонується в наукових джерелах (Л. Буркова, В. Загвязинський, С. Ільєнкова, М. Кларін, О. Попова) як комплексний процес створення, впровадження, поширення новацій і зміни освітнього середовища, в якому здійснюється їх життєвий цикл (зародження нової ідеї, створення нововведення, його реалізація, розповсюдження, насичення в конкретній галузі, спад, іррадіація). Його основу і зміст становить «інноваційна освітня діяльність», яка акумулює в собі не лише особливості процесу оновлення, внесення нових елементів у традиційну освітню практику, а й органічно включає характеристику індивідуального стилю діяльності педагога-

новатора. Зважаючи на це, інноваційна освітня діяльність прямо корелює з «інноваційною педагогічною діяльністю», яка розглядається науковцями як розроблення, освоєння і використання нововведень (Л. Даниленко, Т. Демиденко, І. Гавриш); відмова від штампів, вихід за межі нормативної діяльності (В. Сластьонін, Л. Подимова); здатність до генерації ідей, їх утілення, аналізу та продукування (Л. Ващенко, В. Загвязинський); вищий ступінь педагогічної творчості, педагогічного винахідництва, уведення нового в педагогічну практику (Т. Демиденко, Н. Клокар, О. Козлова); експериментальна і пошукова діяльність педагогічних працівників з метою розроблення, експерименту, апробації, впровадження і застосування педагогічних інновацій (В. Малихіна).

Узагальнення підходів учених до визначення «інноваційної педагогічної діяльності» дозволило розглядати названу категорію в межах дослідження як складне утворення, сукупність різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи. Інноваційна діяльність педагога має творчий характер і спрямована на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових знань, ідей, підходів, трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або удосконалений продукт.

У дисертації акцентовано увагу на тому, що інноваційна педагогічна діяльність структурно охоплює такі взаємопов'язані компоненти: зовнішні (мета, засоби досягнення, об'єкт впливу, суб'єкти діяльності, результат) і внутрішні (мотивація, зміст, операції). Цільові, змістові та процесуальні складові інноваційної педагогічної діяльності моделюються передусім на основі гуманістично орієнтованих педагогічних ідей і технологій і спрямовані на актуалізацію освітніх потреб особистості, яка росте й розвивається. З огляду на це, у структурі інноваційної педагогічної діяльності дослідники (Ю. Будас, І. Гавриш, Л. Козак, О. Козлова, Л. Подимова, В. Сластьонін та ін.) виокремлюють мотиваційний, креативний, технологічний, валеологічний, рефлексивний та інформаційний компоненти.

У процесі теоретичного аналізу та порівняння поглядів провідних науковців (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Л. Божович, І. Волков, Н. Кичук, О. Леонт'єв, С. Рубінштейн, В. Третьяченко та ін.) виявлено, що головною рушійною силою інноваційної педагогічної діяльності виступає педагог. Суб'єктом такого виду діяльності він стає як під впливом зовнішніх умов, так і в процесі власної активності, якій належить домінуюча роль. Це вимагає від педагога не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Спираючись на науковий доробок К. Воропаєвої, І. Гавриш, О. Дубасенюк, Н. Клокар, Т. Прищепи та ін., у дисертації готовність до інноваційної педагогічної діяльності презентовано як особливий особистісний стан, що передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості й рефлексії. Структуру готовності педагога до інноваційної діяльності розглянуто через призму мотиваційного (пізнавальний інтерес до освітніх нововведень та особистісно значущий сенс їх застосування), когнітивного (обсяг методологічних, загальнотеоретичних, методичних знань; сформованість гностичних,

проектувальних, конструктивних, організаційних, комунікативних умінь; інноваційність мислення), креативного (здатність до створення нового, імпровізації, експромту; відкритість до педагогічних інновацій; нетрадиційний підхід до організації навчально-виховного процесу; розвинена уява) та рефлексивного (сформованість рефлексивної позиції педагога) компонентів, котрі взаємообумовлені та пов'язані між собою. Визначено джерела формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності, що перебувають у площині особистісного розвитку педагога, його професійної спрямованості, професійної освіти, підвищення кваліфікації і самоосвіти, виховання й самовиховання, професійного самовизначення.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновок, що формування готовності до інноваційної педагогічної діяльності має розпочинатися вже на етапі фахової підготовки фахівців у закладах вищої педагогічної освіти, що вимагає проектування і практичної реалізації відповідної системи підготовки майбутніх педагогів до інноваційної педагогічної діяльності з урахуванням напряму підготовки та спеціальності.

У третьому розділі **«Інноваційна педагогічна діяльність в умовах дошкільної освіти»** акцентовано увагу на особливостях реалізації інновацій в дошкільній освіті; окреслено вимоги до вихователів дошкільних закладів у контексті реалізації ними освітніх інновацій; виявлено сучасні тенденції підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності в зарубіжній теорії і практиці.

У процесі дослідження встановлено, що інноваційна педагогічна діяльність в системі дошкільної освіти детермінована специфікою дошкільного дитинства, яка слугує своєрідним маркером для її реалізації як у традиційних дошкільних закладах (працюють у режимі функціонування), так і в дошкільних закладах нового типу (працюють у режимі розвитку). Провідними напрямами реалізації інноваційної педагогічної діяльності в ДЗ різного типу є: розвиток дитини дошкільного віку (фізичний, психічний, еколого-валеологічний, соціальний, творчий шляхом створення відповідного природного, культурного, соціального простору); удосконалення управління ДЗ (створення нових моделей ДЗ, розробка й апробація варіативних та альтернативних освітніх програм і педагогічних технологій, проектування предметно-розвивального середовища); особистісно-професійний розвиток вихователів ДЗ (оволодіння новим змістом і технологіями роботи з дітьми, батьками, соціальними партнерами, розвиток інноваційного мислення й гуманістичної спрямованості, підвищення професійної компетентності).

Вищезазначене дозволило окреслити *вимоги* до вихователів дошкільних закладів, здатних реалізувати інновації в системі дошкільної освіти, як сукупність таких компонентів:

– *особистісного*, складниками якого є інноваційна спрямованість та інноваційна культура. Інноваційна спрямованість передбачає наявність у вихователя інноваційного ставлення до світу, особистісної цілеспрямованості на пошук нових технологій розвитку дітей дошкільного віку, впровадження інноваційного досвіду і створення власних технологій, методів роботи з дошкільниками, усвідомлення обмеженості стереотипних підходів до розвитку дітей дошкільного віку в сучасних умовах. Про сформованість у вихователя інноваційної культури свідчить здатність

формулювати освітні цілі на підставі аналізу сучасних наукових даних про закономірності розвитку дошкільників й актуальних запитів суспільства, усвідомлення доцільності й ефективності власних інноваційних пошуків, володіння педагогічними засобами, що забезпечують інноваційний спосіб діяльності;

– *діяльнісного*, що передбачає, по-перше, володіння вихователем технологіями дослідницької й проектної роботи; по-друге, – розуміння дитини як суб'єкта діяльності й спілкування, прийняття її суб'єктності як цінності, здійснення взаємодії з нею на суб'єкт-суб'єктній основі, створення умов для становлення її особистості як вільної, відповідальної, творчої; по-третє, – здатності до взаємодії з іншими членами педагогічного співтовариства, з батьками вихованців у процесі створення, використання і розповсюдження новацій на суб'єктній основі;

– *компетентнісного*, основу якого утворює інноваційна компетентність вихователя, що виявляється в умінні складати нові програми актуалізації й розвитку здібностей дітей раннього й дошкільного віку; здатності передбачати результати впровадження інноваційних технологій; нестереотипності сприйняття й інноваційності мислення; готовності до творчої самореалізації, саморозвитку протягом життя.

У дисертації акцентовано увагу на тому, що особливості реалізації інновацій у дошкільній освіті, ґрунтовність вимог до вихователів дошкільних закладів, які є віддзеркаленням їхньої здатності до розроблення, апробації, впровадження і застосування педагогічних інновацій, вимагають організації спеціальної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до інноваційної педагогічної діяльності. З метою урахування прогресивних здобутків у площині розробки визначної проблеми в роботі окреслено сучасні тенденції забезпечення такої підготовки в зарубіжній теорії і практиці, як-от: організація педагогічного супроводу фахової підготовки майбутніх вихователів для їхньої адаптації до інноваційного професійного середовища; реалізація індивідуальних освітніх маршрутів шляхом диверсифікації програм дошкільного виховання, інтеграції дисциплінарних курсів; спрямування майбутніх фахівців дошкільної освіти до формування в дітей єдиної системи цінностей, відповідного рівня життєвих компетенцій; орієнтація навчальних програм підготовки вихователів дошкільної освіти на ознайомлення з інноваційними освітніми технологіями через елективні курси, що забезпечують готовність до всебічного розвитку дитини; наповнення змісту навчальних дисциплін реальними професійними ситуаціями, розв'язання яких вимагає сформованості інноваційного мислення; спрямованість системи неперервної педагогічної освіти на формування професійної мобільності вихователів дошкільних закладів в умовах глобалізованого професійного середовища.

У четвертому розділі **«Обґрунтування науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності»** обґрунтовано цілісну, багатокomпонентну науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності та презентовано її модель, схарактеризовано компоненти готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

У дисертації на основі аналізу праць дослідників, у яких представлено теоретичні засади системного підходу (В. Афанасьєв, М. Дьяченко, А. Ігнат'єва, Л. Кандибович), зокрема питання організації, реалізації та оцінки ефективності різних педагогічних систем (В. Беспалько, О. Іонова, А. Куракін, В. Олійник), та доробку науковців, які довели ефективність систем підготовки до інноваційної діяльності фахівців різних спеціальностей (Н. Василенко, Л. Даниленко, В. Докучаєва, Л. Петриченко, І. Коновальчук, Л. Штефан), обґрунтовано науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності, яка структурно охоплює теоретико-цільову, змістовно-технологічну та результативно-оцінну складові.

➤ *Теоретико-цільова складова* зазначеної системи передбачає визначення її *мети* – формування готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності; *методологічних підходів* (системного, синергетичного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного, аксіологічного, акмеологічного), що обумовлюють засадничі положення організації освітнього процесу в закладах вищої педагогічної освіти; *вимог* до сучасного вихователя ДЗ (здатність знаходити баланс між потребами дитини й запитамі батьків, спроможність ефективно організовувати пізнавальну діяльність дітей у колективі, спрямованість на урахування особливостей розвитку кожної конкретної дитини); *сучасних векторів виховання дитини* (профілактика ризиків надмірної комп'ютеризації, включення дитини в міжкультурний простір абсолютної інформації, залучення до спілкування з однолітками), які слугують орієнтирами у визначенні змісту інновацій; *принципів інноваційної педагогічної діяльності вихователя ДЗ* (долання перешкод, гуманістичний характер інновацій, креативність мислення, рефлексивність, спрямованість на формування ключових компетенцій вихованців, відповідність інновацій віковим особливостям дітей, соціального партнерства) та *принципів організації підготовки студентів до інноваційної педагогічної діяльності* (єдність змістового та процесуального компонентів, створення інноваційно спрямованого внутрішнього та зовнішнього середовища, забезпечення можливостей реалізації інновацій у квазіпрофесійній та професійній діяльності студентів, спрямованість змісту інноваційної підготовки на регіональний аспект).

➤ *Змістовно-технологічна складова* системи охоплює *компоненти готовності* майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної діяльності, що об'єднані у два блоки: теоретичний (когнітивно-креативний та операційно-діяльнісний) і психологічний (ціннісно-мотиваційний та рефлексивний) і *етапи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності* (діагностично-мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний).

В обґрунтуванні змістовно-технологічної складової системи виходили з того, що результатом і умовою успішної підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності є їхня готовність до такого виду діяльності. У авторському визначенні *готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності* (особливий особистісний стан, що передбачає наявність у майбутніх вихователів ДЗ мотиваційно-ціннісного ставлення до інноваційної діяльності, здатності до творчості й рефлексії та виявляється в умінні оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, створювати нові освітні

програми, застосовувати сучасні педагогічні технології і проектні методики, забезпечувати варіативність освітньо-виховного процесу, урахувавши зміст і види інновацій, індивідуальність дитини і запити сім'ї, цільове призначення ДЗ і його матеріальні ресурси), та її структурних компонентів (когнітивно-креативний, операційно-діяльнісний, ціннісно-мотиваційний, рефлексивний), орієнтувалися на праці О. Андрєєвої, Л. Козак, О. Козлової, К. Макагон, Л. Петриченко та ін.

Розподіл компонентів готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності за відповідними блоками здійснювали з урахуванням компетентнісного підходу:

– *ціннісно-мотиваційний компонент* готовності майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності відображає відповідність особистісного сенсу об'єктивному значенню інноваційної педагогічної діяльності (характеризує тип мотивів, ціннісних орієнтацій, потреб і пріоритетів у цільових установках майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності). На основі аналізу теорії мотивації (Б. Ананьєв, Є. Ільїн, Г. Костюк, Н. Кузьміна, А. Петровський) та теорії цінностей (Ф. Зеєр, Є. Клімов, А. Маркова, О. Рокич) дійшли висновку, що лише за умови усвідомлення мотивів, їх ціннісного сенсу та ієрархії особистість виявляє активність і відповідну суб'єктивну позицію. Це дозволило представити власне бачення динаміки мотивації майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності: початковим мотивом інтересу до інноваційної педагогічної діяльності є мотив творчості, що виявляється в зацікавленості ідеєю, яка може якісно перетворити педагогічний процес. Керуючись цим мотивом, студент відчуває потребу описати і представити власну ідею. Наступним мотивом інноваційної педагогічної діяльності стає мотив інтересу щодо результату інноваційного впливу: студентові стає цікаво, як саме зміниться педагогічний процес, якщо він почне впливати на нього по-новому. Результатом зазначеного мотиву стає апробація інновації. Після реальних експериментальних результатів, отриманих у процесі апробації, зміст мотивації знов змінюється – актуалізується мотив успіху (визнання), який призводить до потреби широкого запровадження інновації. І лише після цього виникає матеріальний мотив, що реалізується в популяризації інновації через рекламу для потенційних її імпортів;

– *когнітивно-креативний компонент* спрямований на формування в майбутніх вихователів ДЗ інноваційного типу мислення, яке дозволяє на основі набутих знань про інновації в дошкільній освіті, технології їх упровадження, а також сформованих методичних умінь їх реалізації, проектувати, створювати, апробувати та популяризувати власні інновації в професійній діяльності. Поєднання когнітивного і креативного компонентів готовності обумовлено позицією науковців (Л. Артемова, І. Гавриш, Т. Корнілова, Л. Машкіна) про те, що інтеграція знань про інновації з креативним їх осмисленням здатні забезпечити спрямованість майбутніх вихователів ДЗ на інноваційну діяльність. Когнітивно-креативний компонент готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності виявляється в системі знань студентів: а) методологічних (знання методологічних основ інноваційних процесів, методології інноватики (неології, дифузології, праксеології); б) теоретичних (знання про чинники, суперечності, закономірності перебігу, принципи, умови, особливості інноваційних процесів у галузі освіти, зокрема дошкільної, знання про психологічні

стани суб'єктів педагогічної взаємодії, що є залученими до освітнього процесу); в) методичних (знання технологій, методів, методик реалізації освітніх інновацій у закладах дошкільної освіти), а також сформованості інноваційного (креативного) мислення (уміння виокремлювати в інформаційному потоці те, що стане новим для педагогічного процесу, аналізувати й синтезувати інформацію, продукувати нові підходи до вирішення освітніх проблем);

– *операційно-діяльнісний* компонент ґрунтується на засадах діяльнісного підходу (Б. Ананьєв, Л. Виготський, П. Гальперін, О. Леонтєв, А. Маркова, В. Моляко та ін.) і є відображенням практичної готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності. Названий компонент характеризується сформованістю комплексу вмій, що забезпечують процес створення освітніх інновацій (уміння студентів наслідувати досвід інших, частково його перетворювати і створювати нове; дотримуватися принципів, настанов і техніки реалізації конкретної авторської методики; проектувальні, конструктивні, організаційні), їх упровадження (уміння презентувати інновацію, використовувати різні механізми міжособистісних взаємин учасників освітнього процесу, застосовувати техніку акторської майстерності, попереджати і долати конфлікти, створювати і реалізувати рекламу інновації) і розповсюдження (уміння здійснювати діагностику процесів та результатів інноваційної педагогічної діяльності);

– *рефлексивний* компонент готовності до інноваційної педагогічної діяльності визначає характер оцінки майбутніми вихователями себе як її суб'єкта. У визначенні цього компонента спиралися на дослідження К. Вазіної, М. Марусинець, О. Резван, Л. Рибалко, Т. Яблонської, у яких педагогічна рефлексія подається через призму усвідомлення й осмислення педагогічних проблем, їх аналізу та визначення шляхів розв'язання. З огляду на це, рефлексивний компонент готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності передбачає сформованість рефлексивних здібностей, що включають здатність майбутніх вихователів творчо, повному осмислювати і долати проблемні ситуації, виходити із внутрішніх конфліктів, змінювати способи досягнення мети, набувати нових сенсів і цінностей інноваційної діяльності.

Беручи до уваги висновки Н. Василенко, Л. Даниленко, В. Докучаєвої, Л. Петриченко, І. Коновальчука, Л. Штефан про те, що підготовка фахівців до інноваційної діяльності є ефективною за умови її реалізації у спеціально створеному середовищі, у межах представленої системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності проектували здійснювати як у внутрішньому середовищі закладу вищої педагогічної освіти, де студенти отримують основну інформацію про інноваційні процеси, та у рамках організаційних форм якого формуються інноваційні уміння квазіпрофесійної діяльності, так і в зовнішньому, включення в яке дозволяє майбутнім вихователям набути досвіду відтворення чинних інновацій у реальних умовах професійної діяльності, створення та реалізації авторських інноваційних проектів, їх презентації, захисту та популяризації серед педагогічної спільноти. Інституціями, що представляють зовнішнє середовище, визначили мережу ДЗ, батьківські колективи, заклади неперервної освіти вихователів ДЗ, бізнес-проекти прикладного характеру. Зважаючи на це, формування компонентів

готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності проектували здійснювати поетапно із урахуванням виду інноваційного середовища:

- на діагностико-мотиваційному етапі – у межах інноваційного внутрішнього середовища забезпечується діагностика й формування мотивації студентів спеціальності «Дошкільна освіта» до самовдосконалення, спрямованості до якісного перетворення дійсності в процесі професійної діяльності;

- на теоретичному етапі – у межах внутрішнього середовища відбувається формування системи знань про інновації, їх види та історичне виявлення; у межах зовнішнього середовища – розширення знань про особливості педагогічного впливу на дитину в аспекті врахування сучасних суспільних тенденцій;

- на практичному етапі – на рівні внутрішнього середовища формуються уміння інноваційної педагогічної діяльності (гностичні, проектувальні, конструктивні, організаційні, комунікативні, діагностичні), надається можливість створити та захистити власний інноваційний проект (у рамках науково-дослідної роботи), а також відбувається включення студентів у чинну інноваційну діяльність у межах квазіпрофесійної діяльності; на рівні зовнішнього середовища майбутнім вихователям забезпечується можливість реалізувати особисто створені інноваційні проекти в соціально-педагогічному середовищі (під час практик у ДЗ, виступах на конференціях, тренінгах, у бізнес-проектах тощо).

- на етапі рефлексії – у межах внутрішнього середовища активізується самоаналіз студентами готовності до інноваційної педагогічної діяльності внаслідок усвідомлення та прийняття конструктивної критики від викладачів та пропозицій інших студентів (у формі дискусії); у межах зовнішнього середовища формуються уміння самоаналізу та самокорекції інноваційної педагогічної діяльності на підставі усвідомлення результатів упровадження інновацій, а також зауважень батьків, адміністрації ДЗ, громадськості.

➤ *Результативно-оцінна складова* системи охоплює сукупність критеріїв готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, психолого-рефлексивний) та рівні їх виявлення (високий – пошуково-творчий, середній – репродуктивно-конструктивний, низький – інтуїтивний).

На підставі обґрунтованої системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності розроблено модель її реалізації (див. рис. 1).

Отже, обґрунтована науково-методична система підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності розглядається в роботі як об'єктивна єдність пов'язаних між собою елементів (складових), упорядкованих за певними принципами і завданнями, що передбачають використання відповідних форм, методів, засобів, педагогічних умов, реалізація яких забезпечує досягнення очікуваного результату – сформованої готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності.

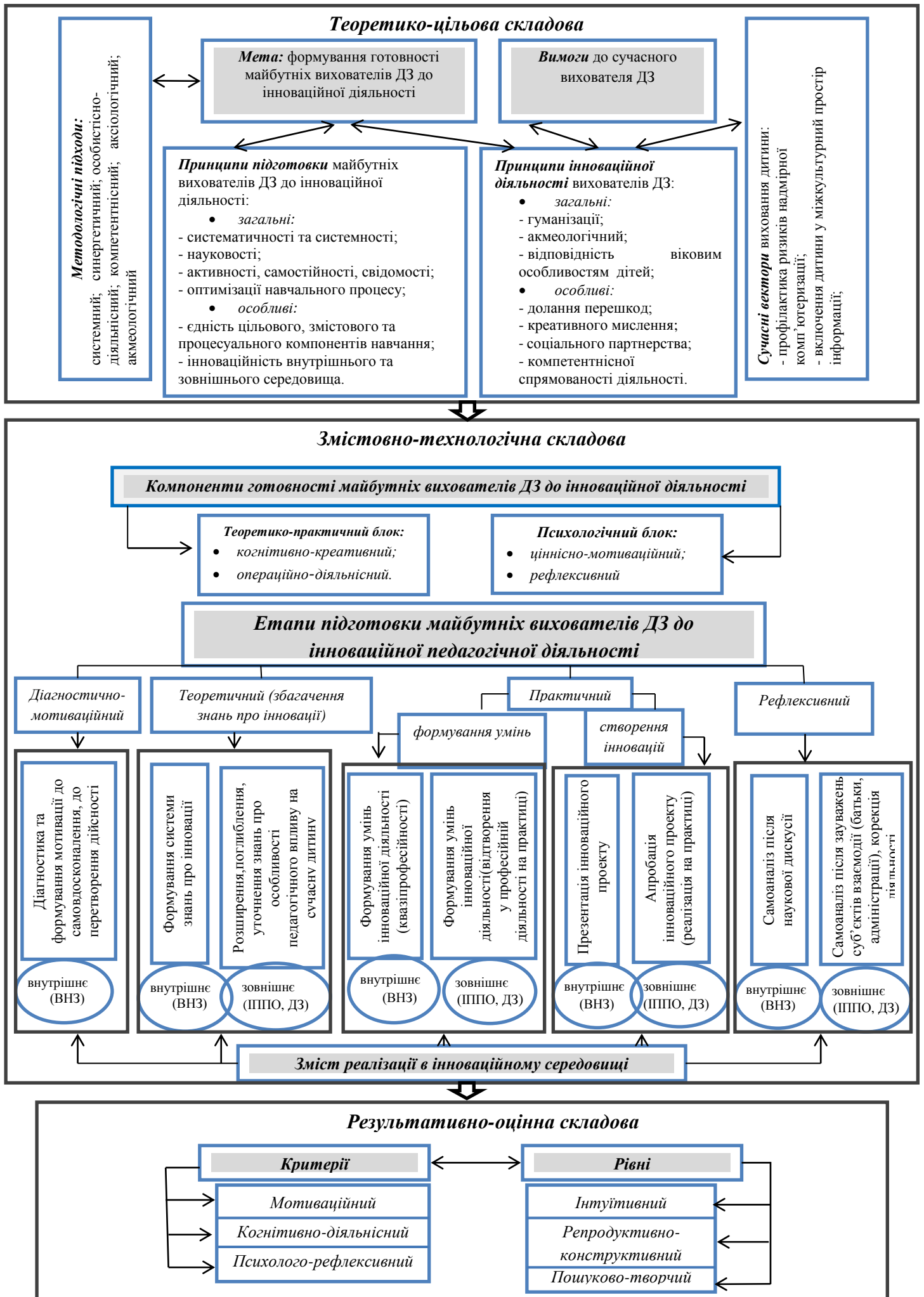

Рис. 1. Модель системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної діяльності

У п'ятому розділі «Експериментальна перевірка науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності» розкрито загальні питання підготовки, організації та проведення експериментальної роботи, обґрунтовано вибір дослідних критеріїв, висвітлено процес формування готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності, проаналізовано результати педагогічного експерименту.

Із метою перевірки гіпотези дослідження, апробації науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності протягом 2010–2017 рр. було проведено педагогічний експеримент на базі Рівненського державного гуманітарного університету, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії, Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського, до якого залучено 588 студентів 1–4-х курсів. Відповідно до програми експерименту утворено дві групи: експериментальну ЕГ (296 осіб) та контрольну КГ (292 особи). Загалом експериментальною роботою було охоплено 890 студентів закладів вищої педагогічної освіти, 42 викладачі, 34 вихователі дошкільних закладів.

За результатами пілотажного дослідження, до якого було залучено 302 студенти 4-х курсів спеціальності «Дошкільна освіта», встановлено, що більшість із них (62%) досить поверхово розуміє зміст поняття «інновація», постійний інтерес до освітніх інновацій у галузі дошкільної освіти виявляє 34% респондентів, оцінює рівень готовності до інноваційної педагогічної діяльності як високий 19% опитаних, 76% потенційних вихователів вказали на відсутність практичного досвіду реалізації елементів будь-яких освітніх інновацій. На основі емпіричних даних дійшли висновку про доцільність упровадження в освітній процес закладів вищої педагогічної освіти обґрунтованої науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності

На констатувальному етапі педагогічного експерименту було проведено діагностування початкового рівня готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності за такими критеріями і показниками: 1) *мотиваційним* (професійна спрямованість, інноваційна спрямованість, мотивація до успіху, готовність до ризику); 2) *когнітивно-діяльнісним* (сформованість знань про інновації, про особливості вікового розвитку дітей від народження до шкільного віку; сформованість комунікативних та організаторських якостей, креативність, досвід реалізації інновацій); 3) *психолого-рефлексивним* (рефлексивність, здатність до саморозвитку).

Діагностичні заходи здійснювали за допомогою комплексу взаємодоповнювальних методів, які дали можливість отримати достатній експериментальний матеріал (тестування, анкетування, опитування, педагогічне спостереження), а також діагностичних методик («Методика визначення рівня професійної спрямованості студента» Т. Дубовицької, «Карта педагогічної самооцінки здатності майбутніх вихователів до інноваційної діяльності» (за О. Моторнюк), «Методика мотивації особистості до успіху» Т. Елерса, «Методика діагностики ступеня готовності до ризику» М. Шуберта, методика виявлення «Комунікативних та організаторських схильностей» (КОС), «Методика дослідження креативності» (за

П. Торренсом), «Діагностика рівня саморозвитку в професійно-педагогічній діяльності» Л. Бережної, «Діагностика рефлексивності особистості» (за методикою А. Карпова). Як методи математичної статистики використовували критерії Стьюдента і Фішера.

З метою аналізу отриманих експериментальних даних здійснено статистичне групування учасників експерименту за трьома рівнями: високим (пошуково-творчим), середнім (репродуктивно-конструктивним), низьким (інтуїтивним).

Узагальнення результатів констатувального етапу експерименту засвідчило, що рівень сформованості готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності в студентів експериментальної і контрольної груп істотно не відрізняється, а значить, вони є однорідними. Отримані результати підтвердили необхідність здійснення цілеспрямованої роботи з формування готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності.

На *формуальному етапі експерименту* підготовка майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності була організована відповідно до змісту компонентів теоретично обґрунтованої науково-методичної системи. Її реалізація здійснювалася відповідно до етапів: *діагностико-мотиваційного*, що передбачав систему заходів і дій, спрямованих на підвищення мотивації студентів щодо творчого підходу в професійній діяльності; *теоретичного*, упродовж якого відбувалося збагачення знань студентів про освітні інновації; *практичного*, у межах якого студенти залучались до діяльності з формування вмінь (квазіпрофесійних та професійних) реалізації інновацій у професійній діяльності, а також умінь створення освітніх інновацій (з презентацією та апробацією їх на практиці); *рефлексивного*, упродовж якого студенти здійснювали самооцінку власної готовності до інноваційної педагогічної діяльності як під час рефлексії наукової дискусії щодо тем інноваційних проектів, так і в процесі аналізу відгуків суб'єктів педагогічної взаємодії (батьків, вихователів ДЗ) стосовно результатів реалізації освітніх інновацій. Зазначені етапи реалізовувалися не ізольовано й поступово, а синтетично.

Підготовка майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності здійснювалася у межах двох середовищ:

- внутрішнього середовища закладу вищої педагогічної освіти з метою набуття студентами знань із педагогічної інноватики, зокрема в системі дошкільної освіти, та формування вмінь інноваційної педагогічної діяльності в професії вихователя дошкільного закладу;

- зовнішнього середовища (дошкільні заклади, заклади неперервної педагогічної освіти, громадські організації, що надають освітні послуги) – для підвищення рівня інноваційної компетентності, формування вмінь презентувати й популяризувати інноваційні проекти.

Реалізація науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності в межах *внутрішнього середовища* закладу вищої педагогічної освіти охоплювала такі напрями:

- збагачення змісту навчальних дисциплін, що входять до програми підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» спеціальності «Дошкільна освіта», інформацією про освітні інновації. Зокрема, до змісту навчальної дисципліни «Дошкільна педагогіка» (1-3 курси) додано модуль «Освітні технології у дошкільній

освіті»; до змісту дисципліни «Педагогічна майстерність» (3 курс) – тему «Інноваційна компетентність вихователя ДЗ»; у межах дисципліни «Дитяча психологія» (2 курс) запроваджено розгляд авторських концепцій Карла Гроса, Фрідріха Шіллера, Гербарта Спенсера, Фредеріка-Якоба-Йоханнеса Бойтендейка щодо особливостей організації ігрової діяльності дошкільників; до змісту дисципліни «Теорія і технологія розвитку зв'язного мовлення дошкільників» (2-3 курси) включено розгляд інноваційних технологій розвитку мовлення дітей (діагностична методика Т. Піроженко «Мовленнєве зростання дошкільника», схема-модель для навчання дітей описових розповідей (автор Т. Ткаченко), технології раннього навчання дітей М. Зайцева та Г. Домана); дисципліну «Теорія і методика фізичного виховання» доповнено технологією «Театр фізичного розвитку та оздоровлення дітей» М. Єфименка;

– уведення до програми підготовки майбутніх вихователів (спеціальність «Дошкільна освіта») дисципліни «Інноваційні педагогічні технології в дошкільній освіті» (3–4 курси) як нормативної обсягом 3,6 кредити, що створило підґрунтя для оволодіння студентами знаннями про основні чинники, причини, бар'єри у процесі здійснення інноваційної педагогічної діяльності вихователя, формування вмінь застосовувати найбільш поширені у дошкільній педагогіці інноваційні технології («Будинок вільної дитини» М. Монтесорі, «Йєна-план-школа» П. Петерсена, «Антропософські школи Р. Штайнера», «Школа діалогу культур» В. Біблера, «Технологія розвитку творчої особистості» Г. Альтшуллера тощо), формування психологічної готовності до прийняття і створення нового;

– підготовку й апробацію підручників і навчально-методичних посібників («Основи педагогічної інноватики», «Інноваційні педагогічні технології», «Інноваційні педагогічні технології. Практикум» тощо), використання яких в освітньому процесі дозволило систематизувати знання студентів щодо характеристики освітніх інновацій, здійснення контролю й експертного оцінювання результатів інновацій, визначення параметрів аналізу інноваційної діяльності педагога та спрямувати майбутніх вихователів до створення власних інноваційних проєктів;

– розробку й використання у процесі лекційно-семінарських занять проблемних питань для обговорення (наприклад: «Чому головним дидактичним засобом технології М. Зайцева є кубики?», «Доведіть, що «художнє» передре «інтелектуальному» (за Р. Штайнером)); практичних вправ (запропонувати приклади завдань-проєктів як методу організації навчання у Йєна-план-школах, розробити приклади словесних ігор на основі технології М. Зайцева, скласти конспект комплексного заняття за технологією розв'язання винахідницьких завдань); інтерактивних методів (ділова гра «Методична нарада з проблеми впровадження інноваційних технологій у ДЗ», «Телепрограма для батьків», «Батьківські збори», «Педагогічна карусель», «Пошукове поле» тощо), які мотивували студентів до вияву творчості й забезпечували формування вміння здійснювати квазіпрофесійну інноваційну діяльність;

– укладання студентами «Банку інноваційних технологій», що дозволило не лише узагальнити знання майбутніх вихователів про інновації в дошкільній освіті, але й створити власний методичний доробок, корисний для практичної професійної діяльності.

Підготовку майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності в межах зовнішнього середовища здійснювали шляхом:

– створення й апробації студентами власних інноваційних проектів завдяки поєднанню навчально-дослідницької (курсова робота) діяльності та педагогічної практики у ДЗ. Після обговорення змісту курсової роботи (інноваційного проекту) з науковим керівником, керівником практики і вихователем-методистом студенти отримували дозвіл на реалізацію його елементів у межах активної педагогічної практики у ДЗ. Зокрема, студентами ЕГ було впроваджено в освітній процес ДЗ такі методики педагогів-новаторів: з фізичного виховання (методика М. Єфименка «Казкова фізкультура», арт-терапії, медитаційних вправ, пальчикової гімнастики тощо); естетичного розвитку (дизайн-технології за програмою «Радість творчості», методика «Барви натхнення» Л. Шульги); розвитку мовлення (інтерактивні вправи «Мікрофон», «Коло ідей», «Асоціативна квітка», методика розвитку мовлення та ознайомлення з навколишнім А. Богуш, методика розвитку мовлення дітей із застосуванням альбомів Т. Піроженко); формування різних видів життєвих та соціальних компетентностей (технології виховання людяності Т. Поніманської, формування соціальної та фінансової компетентності згідно з Програмою соціальної і фінансової освіти дітей від 3 до 18 років «Афлатун», формування іншомовної компетентності за методикою Т. Шкваріної). Водночас студенти ЕГ мали змогу апробувати і презентувати в середовищі вихователів ДЗ авторські інноваційні проекти, як-от: програми розвитку мовлення тодлерів у Монтессорі-педагогіці; формування художньо-продуктивної та соціально-комунікативної компетенцій дитини засобами медіа-творчості; вправи на формування економічної компетентності; дидактичні ігри за темою громадянського виховання тощо.

Результатом застосування студентами ЕГ освітніх інновацій на практиці стало суттєве підвищення їхньої мотивації щодо творчого підходу в професійній діяльності, орієнтації на створення й застосування нового. Отримання дозволу на реалізацію освітньої інновації забезпечувало професійне визнання, формувало відповідальність за результативність утілення методики. Такий підхід підвищував самооцінку студентів, ставав поштовхом до вияву інтересу до інших інноваційних технологій, бажання модифікувати їх до конкретних груп дітей. Окрім цього, реалізація інноваційних методик та авторських проектів студентами ЕГ у межах базових ДЗ сприяла поширенню їх у середовищі вихователів-практиків, що позначилось на мотивації студентів до популяризації інноваційного досвіду в професійному середовищі;

– залучення до професійно-наукової дискусії під час спілкування зі слухачами Інститутів післядипломної педагогічної освіти. Курсова перепідготовка вихователів ДЗ базових закладів неперервної освіти в межах варіативної складової передбачала опанування спецкурсу «Інноваційна педагогіка» (12 лекційних і 4 семінарських занять). У процесі семінарських занять студентам надавали можливість презентувати вихователям-практикам власні інноваційні доробки, що були апробовані під час педагогічної практики. Дискусія відбувалася згідно «Карти характеристики інновацій» (за П. Третьяковим). Такі заходи сприяли формуванню вмінь студентів презентувати, популяризувати і захищати свій проект у межах професійного педагогічного середовища, використовувати різні механізми коригування

міжособистісних взаємин учасників педагогічної взаємодії, застосовувати техніку акторської майстерності, попереджувати й долати конфлікти, створювати сприятливі умови для професійного спілкування;

– участь у соціальних і комерційних програмах розвитку дошкільнят, зокрема в анімаційному науковому шоу. Така участь студентів ЕГ відбувалася у два етапи: на першому етапі студенти брали участь у шоу в ролі аудиторії в межах гастрольного туру Лабораторії шалених учених (м. Харків), що має на меті розвиток пізнавального інтересу дітей до наукових явищ. На другому – запропонували включити зазначений вид діяльності до бази послуг компанії «Артемон» (м. Рівне), надавши сценарії наукових шоу для дітей вікової групи 5–7 років (фокуси «Пінний вулкан», «Ложка, що розчиняється в окропі», «Шашлик із повітряних кульок», «Блискавки з рук» тощо). Підготовлені анімаційні програми демонструвалися під час розважальних заходів у ДЗ, на приватних святах у торговельно-розважальних центрах, на волонтерських засадах у межах соціальних акцій (День захисту дітей тощо). Досвід, отриманий у процесі реалізації інновацій комерційного характеру, дозволив майбутнім вихователям усвідомити значущість інноваційної діяльності не лише для підвищення класичного виховання дітей у ДЗ, але й для виходу на новий рівень професійної затребуваності, конкурентоспроможності, матеріального забезпечення, що загалом підвищувало мотивацію щодо необхідності самовдосконалення, пошуку нових форм і методів професійної діяльності, активності в професійному середовищі.

Водночас у процесі дослідно-експериментальної роботи як у межах внутрішнього, так і зовнішнього середовища, широко використовували рефлексивно-оцінні методи навчально-пізнавальної та квазіпрофесійної діяльності: під час лекційно-семінарських занять – вправи «Аукціон рішень», «Аукціон проектів»; у процесі використання ігрових методів навчання – відповіді на запитання («Які процеси відбувалися у групі?», «Чи було зроблено максимально можливе для досягнення результатів?», «Що вимагає покращення?»); у процесі представлення, захисту й обговорення власних інноваційних проектів у межах навчальних занять – рефлексивно-проблемний полілог; під час захисту курсових робіт – позиційну дискусію. Результати практичного застосування інноваційних методик у групах дітей дошкільного віку рефлексувалися через моніторинг змін особистості дитини; визнання інноваційного проекту – через процеси його критики педагогічною спільнотою, рівень затребуваності вихователями-практиками, популярність серед батьків. Це сприяло формуванню здатності майбутніх вихователів ДЗ переосмислювати набутий досвід, конструктивно ставитися до новацій, адекватно реагувати на критику, зауваження, усвідомлювати позитивні сторони інноваційної педагогічної діяльності.

На *контрольному етапі* педагогічного експерименту виявлено динаміку показників у рівнях сформованості готовності студентів ЕГ і КГ до інноваційної педагогічної діяльності, здійснено перевірку статичної гіпотези дослідження й узагальнення його результатів. Установлено, що реалізація науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності позитивно впливає на сформованість їхньої готовності до такого виду діяльності. Про це свідчать дані таблиці 1, у якій відображено динаміку рівнів сформованості

готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності за визначеними критеріями і показниками.

Таблиця 1

Результати сформованості готовності до інноваційної педагогічної діяльності майбутніх вихователів ДЗ (%)

Рівні	ЕГ (296 студентів)			КГ (292 студенти)		
	До експ.	Після експ.	При- ріст	До експ.	Після експ.	Приріст
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Мотиваційний критерій						
<i>Професійна спрямованість</i>						
• високий	8,1	26,7	+18,6	7,5	11,6	+4,1
• середній	52,7	60,8	+8,1	54,1	63,0	+8,9
• низький	39,2	12,5	-26,7	38,4	25,4	-13,0
<i>Інноваційна спрямованість</i>						
• високий	5,0	29,0	+24,0	6,2	7,5	+1,3
• середній	17,6	42,6	+25,0	17,8	21,6	+3,8
• низький	77,4	28,4	-49,0	76,0	70,9	-5,1
<i>Мотивація до успіху</i>						
• високий	4,5	33,6	+29,1	4,4	27,7	+23,4
• середній	28,7	47,3	+18,6	30,8	45,5	+14,7
• низький	66,8	19,1	-47,7	64,8	26,8	-38,0
<i>Готовність до ризику</i>						
• адекватний	6,4	27,4	+21,0	6,8	10,6	+3,8
• середній	55,1	66,5	+11,4	56,8	63,6	+6,8
• неадекватний	38,5	6,1	-32,4	36,4	25,9	-10,5
Когнітивно-діяльнісний критерій						
<i>Сформованість знань про інновації</i>						
• високий	6,8	41,5	+34,7	6,2	10,9	+4,7
• середній	39,9	55,7	+15,8	37,7	41,4	+3,7
• низький	53,3	2,8	-50,5	56,1	47,7	-8,4
<i>Сформованість знань про вікові особливості розвитку дитини з народження до шкільного віку</i>						
• високий	5,1	26,7	+21,6	4,8	12,3	+7,5
• середній	27,4	40,2	+12,8	28,4	35,3	+6,9
• низький	67,5	33,1	-34,4	66,8	52,4	-14,4
<i>Сформованість комунікативних та організаторських якостей</i>						
• високий	6,4	24,3	+17,9	6,8	13,0	+6,2
• середній	51,7	63,2	+11,5	52,0	58,6	+6,6
• низький	41,9	12,5	-29,4	41,2	28,4	-12,8
<i>Креативність</i>						
• високий	6,8	24,3	+17,5	7,5	11,6	+4,1
• середній	55,1	66,9	+11,8	56,1	65,4	+9,3

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
• низький	38,1	8,8	-29,3	36,4	23,0	-13,4
<i>Досвід реалізації інновацій</i>						
• наявний і активний	3,4	23,3	+19,9	3,1	7,9	+4,8
• наявний	9,8	42,6	+32,8	8,6	19,2	+10,6
• відсутній	86,8	34,1	-52,7	88,3	72,9	-15,4
<i>Психолого-рефлексивний критерій</i>						
<i>Рефлексивність</i>						
• адекватний	8,4	32,4	+24,0	9,9	15,4	+5,5
• середній	44,9	56,4	+11,5	45,2	53,8	+8,6
• неадекватний	46,7	11,2	-35,5	44,9	30,9	-14,1
<i>Здатність до саморозвитку</i>						
• високий	9,1	27,7	+18,6	9,2	13,0	+3,8
• середній	55,7	63,9	+8,2	57,5	61,6	+4,1
• низький	35,2	8,4	-26,8	33,3	25,4	-7,9

Вірогідність результатів експериментальної роботи доведена засобами математичної статистики. Для визначення статистичної значущості різниці у рівнях сформованості готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності спиралися на статистичний аналіз узагальнених даних із використанням описових статистик – середнього арифметичного \bar{x} , вибіркової дисперсії σ^2 , вибіркового середньоквадратичного відхилення σ , а також t-критерій Стьюдента і критерій Фішера.

ВИСНОВКИ

У дисертації запропоновано нове розв'язання проблеми підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності на основі її цілісного наукового аналізу, обґрунтування теоретичних і методологічних засад, розробленої і апробованої науково-методичної системи та навчально-методичного забезпечення її реалізації. Результати дослідження підтвердили основні положення висунутої гіпотези та дозволили сформулювати висновки відповідно до поставлених завдань:

1. Базисом для теоретичної розробки проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності слугують методологічні концепти, що поєднують фундаментальні положення філософії про єдність процесів, взаємовплив і взаємозалежність явищ об'єктивної дійсності, концептуальні ідеї педагогіки, психології, соціології про особистість як суб'єкт діяльності, сукупність підходів загальнонаукової й конкретнонаукової методології (системний, синергетичний, особистісно-діяльнісний, компетентнісний, аксіологічний, акмеологічний). Охарактеризовані концепти склали підґрунтя для визначення концептуальної ідеї дослідження, в основу якої покладено положення про те, що цілеспрямований, спеціально організований, керований і вимірюваний процес формування готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної

педагогічної діяльності є показником ефективності підготовки фахівців дошкільної освіти, основою для їх самореалізації і самоактуалізації, прояву творчості й індивідуальності в освітньому процесі, передумовою успішної професійної діяльності у сфері проектування і реалізації освітніх інновацій.

2. Вивчення вітчизняної та зарубіжної філософської, психологічної, педагогічної літератури з теми дослідження дозволило визначити й схарактеризувати основні дефініції досліджуваної проблеми («нове», «новизна», «нововведення», «інновація», «інноватика», «інноваційний освітній процес») та запропонувати авторський підхід до тлумачення феномена «інноваційна педагогічна діяльність» як складного утворення, сукупності різних за цілями та характером видів робіт, що відповідають основним етапам розвитку інноваційних процесів і спрямовані на створення і внесення педагогом змін до власної системи роботи. Доведено, що інноваційна діяльність педагога носить творчий характер і спрямована на реалізацію нововведень на основі використання та впровадження нових наукових знань, ідей, підходів, трансформації відомих результатів наукових досліджень та практичних розробок у новий або удосконалений продукт. Структурно вона охоплює мотиваційний, креативний, технологічний, валеологічний, рефлексивний та інформаційний компоненти.

Установлено, що реалізація інноваційної педагогічної діяльності вимагає від педагогічних працівників не лише володіння знаннями педагогічної інноватики, але й потенційної готовності до такого виду діяльності, що передбачає наявність у них мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами і засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості і рефлексії.

Запропоновано авторське тлумачення поняття «готовність майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності» як особливого особистісного стану, що передбачає наявність у майбутніх вихователів ДЗ мотиваційно-ціннісного ставлення до інноваційної діяльності, здатності до творчості і рефлексії й виявляється в умінні оперативно реагувати на динаміку соціально-економічних процесів, створювати нові освітні програми, застосовувати сучасні педагогічні технології і проектні методики, забезпечувати варіативність освітньо-виховного процесу, ураховуючи зміст і види інновацій, індивідуальність дитини і запити сім'ї, цільове призначення ДЗ і його матеріальні ресурси.

3. Виявлено особливості (врахування специфіки дошкільного дитинства; спрямованість на особистість дитини дошкільного віку, гуманістична природа і гуманістична центрація; творчий характер; дослідно-експериментальна форма організації роботи; стійка мотивованість на пошук нового в цільових, змістових і процесуальних характеристиках навчально-виховного процесу дошкільного закладу) і провідні напрями (розвиток дитини дошкільного віку, удосконалення управління ДЗ, особистісно-професійний розвиток вихователів ДЗ) реалізації інноваційної педагогічної діяльності у традиційних ДЗ і ДЗ нового типу.

Визначено і схарактеризовано комплекс вимог до вихователів ДЗ у контексті реалізації інновацій у дошкільній освіті в площині трьох підходів: особистісного (наявність інноваційної спрямованості, сформованість інноваційної культури), діяльнісного (володіння технологіями дослідницької й проектної роботи, прийняття

суб'єктності дитини як цінності, здатність до взаємодії з іншими педагогами) та компетентнісного (оволодіння інноваційною компетентністю).

4. Теоретично обґрунтовано цілісну, багатокомпонентну науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності та модель її реалізації як сукупність таких складових: *теоретико-цільової*, що визначає мету, конкретизує методологічні підходи її досягнення, окреслює сукупність вимог до вихователя ДЗ, визначає сучасні вектори виховання дитини, корелює принципи інноваційної педагогічної діяльності з принципами підготовки майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності у ДЗ; *змістовно-технологічної*, що охоплює компоненти готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності, об'єднані у два блоки: теоретико-практичний (когнітивно-креативний та операційно-діяльнісний) і психологічний (ціннісно-мотиваційний і рефлексивний), етапи забезпечення відповідної підготовки (діагностично-мотиваційний, теоретичний, практичний, рефлексивний) та різновиди освітнього середовища: внутрішнє середовище (заклади вищої педагогічної освіти), зовнішнє середовище (мережа ДЗ, батьківські колективи, заклади неперервної освіти вихователів ДЗ, бізнес-проекти прикладного характеру); *результативно-оцінної*, що передбачає комплекс діагностичних заходів з визначення ступеня досягнення мети – сформованої готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності – на основі сукупності критеріїв (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, психолого-рефлексивний).

5. Експериментально перевірено ефективність авторської науково-методичної системи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності. Доведено, що її реалізація в умовах *внутрішнього* (збагачення змісту навчальних дисциплін інформацією про освітні інновації, вивчення нормативної дисципліни «Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті», апробація спеціальної навчально-методичної літератури, використання в процесі лекційно-семінарських занять проблемних питань, практичних вправ, інтерактивних методів, складання «Банку інноваційних технологій») та зовнішнього середовища (створення й апробації студентами власних інноваційних проектів шляхом поєднання навчально-дослідницької діяльності та педагогічної практики в ДЗ, залучення до професійно-наукової дискусії під час спілкування зі слухачами закладів неперервної освіти, участь у соціальних і комерційних програмах розвитку дошкільнят) уможливило формування ціннісно-мотиваційного, когнітивно-креативного, операційно-діяльнісного і рефлексивного компонентів готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності. Так, на контрольному етапі експерименту високого рівня готовності до інноваційної педагогічної діяльності досягло 28,9% студентів ЕГ, тоді як у КГ цей показник склав 11,1%, середнього рівня – 54,6% ЕГ і 46,3% КГ відповідно.

6. Конкретизовані критерії й показники готовності майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності утворюють таку сукупність: 1) *мотиваційний* (професійна спрямованість, інноваційна спрямованість, мотивація до успіху, готовність до ризику); 2) *когнітивно-діяльнісний* (сформованість знань про інновації, про особливості вікового розвитку дітей з народження до шкільного віку; сформованість комунікативних та організаторських якостей, креативність, досвід

реалізації інновацій); 3) *психолого-рефлексивний* (рефлексивність, здатність до саморозвитку). Статистичне групування учасників експерименту здійснювалося за трьома рівнями: високим, середнім, низьким.

7. Розроблено науково-методичне забезпечення реалізації обґрунтованої системи підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності: підручники («Інноваційні педагогічні технології» 2-ге вид., доповн., 3-тє вид., випр.); навчально-методичні посібники («Основи педагогічної інноватики», «Інноваційні педагогічні технології», «Дошкільна педагогіка. Практикум», «Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу», «Інноваційні педагогічні технології. Практикум»; навчальну програму «Інноваційні педагогічні технології: Програми вищих педагогічних закладів» (з грифом МОН України), банк інноваційних технологій у дошкільній освіті; тематику курсових робіт, практична частина яких передбачала розробку інноваційного проекту; методичний кейс з дисципліни «Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті»; робочі програми педагогічних практик, доповнені завданнями розробки, апробації і презентації інноваційного проекту; діагностичні методики для оцінювання рівня готовності майбутніх вихователів до інноваційної педагогічної діяльності.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності. Перспективним може бути вивчення потенційних можливостей неформальної та інформальної освіти в забезпеченні підготовки майбутніх вихователів ДЗ до інноваційної педагогічної діяльності, розроблення ціннісних засад інноваційної педагогічної діяльності майбутніх вихователів ДЗ у контексті євроінтеграційних процесів у сучасному освітньому просторі.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ ВІДОБРАЖЕНО В ТАКИХ ПУБЛІКАЦІЯХ АВТОРА:

Наукові праці, у яких опубліковано основні результати дослідження:

Монографії

1. Дичківська І.М. Підготовка майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: теорія і методика: монографія. – Рівне: Поліграф, 2017. – 420 с.
2. Дичківська І.М. Педагогіка М. Монтесорі: виклики сучасності: монографія. – Рівне : Волинські обереги, 2016. – 400 с.
3. Дичківська І.М., Поніманська Т.І., Врочинська Л.І. Гуманістичне виховання дітей дошкільного віку в контексті інноваційної педагогічної діяльності: монографія. – Рівне : Волинські обереги, 2012. – 208 с. (автор. доробок 3,0 др. арк.).

Підручники

4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Підручник. 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352 с.
5. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Підручник. 3-тє вид., випр. – К. : Академвидав, 2015. – 304 с.

Навчально-методичні посібники

6. Дичківська І.М. Основи педагогічної інноватики: навч. посіб. – Рівне : РДГУ, 2001. – 232 с.
7. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
8. Дичківська І.М., Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Практикум: навч. посіб. – К. : Видав. Дім «Слово», 2004. – 352 с. (автор. доробок 7,0 др. арк.).
9. Дичківська І.М. Поніманська Т.І., Горопаха Н.М. Підготовка фахівців з дошкільної освіти за кредитно-модульною системою організації навчального процесу: навч.-метод. посіб. – К. : Міленіум, 2007. – 243 с. (автор. доробок 2,0 др. арк.).
10. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології. Практикум: навч. посіб. – К. : Видав. Дім «Слово», 2013. – 448 с.

Навчальні програми

11. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: Програми вищих педагогічних закладів. – Рівне : РДГУ, 2000. – 27с. (з грифом МОН України).

Статті у провідних фахових виданнях України та міжнародних періодичних виданнях

12. Дичківська І.М. Інноваційне навчання як засіб формування готовності майбутніх педагогів до професійної діяльності // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Ялта: РВНЗ КГУ, 2000. – Вип. 2. – Ч.ІІ. – С. 10-13.
13. Дичківська І.М. Інноваційний компонент у змісті вузівської підготовки педагога // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Ялта: РВНЗ КГУ, 2001. – Вип. 3. – Ч. I. – С. 136-141.
14. Дичківська І.М. Розвиток інноваційної поведінки педагога // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2002. – Вип. 19. – С. 10-14.
15. Дичківська І.М. Актуальні проблеми педагогічної інноватики // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2002. – Вип. 21. – С. 9-12.
16. Дичківська І.М. Педагогічна інноватика: сучасний погляд // Дошкільне виховання. – 2002. – №8. – С. 6-8.
17. Дичківська І.М. Школа успіху і радості С. Френе як інноваційна виховна технологія // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський: Видавець Зволейко Д.Г., 2002. – Кн. II. – С. 181-184.
18. Дичківська І.М. Система розвивального навчання О. Декролі як інноваційна педагогічна технологія // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2002. – Вип. 23. – С. 29-32.
19. Дичківська І.М. Інноваційна компетентність педагога як показник готовності до впровадження сучасних технологій дошкільної та початкової освіти // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2003. – Вип. 26. – С. 138-141.

20. Дичківська І.М. Гуманізм педагогічних інновацій В.О.Сухомлинського // Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград: КДПУ імені Володимира Винниченка, 2003. – Вип. 52. – Ч.1. – С. 108-109.

21. Дичківська І.М. Індивідуально-творчий підхід у формуванні інноваційної спрямованості особистості майбутнього педагога // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: педагогіка і психологія. – Ялта: РВНЗ КГУ, 2003. – Вип. 5. – С. 113-118.

22. Дичківська І.М. Педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до інноваційної діяльності // Науковий вісник Чернівецького університету. Серія: Педагогіка та психологія. – Чернівці: ЧНУ імені Юрія Федьковича, 2003. – Вип. 184. – С. 19-23.

23. Дичківська І.М. Підготовка вихователя як суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності в контексті сучасних тенденцій розвитку // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2004. – Вип.29. – С. 24-31.

24. Дичківська І.М. Педагогічна експертиза інноваційної діяльності // Дошкільне виховання. – 2004. – №9. – С. 6-10.

25. Дичківська І.М. Готовність до інноваційної діяльності як важлива професійна якість педагога // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Серія: Педагогіка і психологія. – Ялта: РВНЗ КГУ, 2004. – Вип. 6. – Ч.1. – С. 185-188.

26. Дичківська І.М. Інноваційна позиція викладача у розвитку творчої індивідуальності студента – майбутнього педагога // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2005. – Вип. 31. – С. 11-15.

27. Дичківська І.М. Проблема ефективності інноваційних процесів в освіті // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2007. – Вип. 36. – С. 12-15.

28. Дичковская И.Н. Роль инновационного обучения в профессиональном становлении будущих воспитателей // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования. – Минск: БГПУ, 2008. – С. 79-81.

29. Дичківська І.М. Інноваційна педагогічна діяльність як чинник розвитку освітніх систем // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне: РДГУ, 2009. – Вип. 40. – С. 127-132.

30. Дичківська І.М. Інноваційна компетентність педагога // Дошкільне виховання. – 2010. – №1. – С. 7-11.

31. Дичківська І.М. Інноваційне навчання у системі підготовки майбутніх педагогів до професійної діяльності // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського. Спецвипуск: Сучасні тенденції в педагогічній науці України та Ізраїлю: шлях до інтеграції. – Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2010. – С. 90-94.

32. Дичковская И.Н. Инновационно-технологическая подготовка педагогов // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования: Сб. науч. статей. – Минск: БГПУ, 2010. – С. 21-23.

33. Дичківська І.М. Концепція вільного виховання О.С. Нілла у вимірі сучасних проблем педагогічної інноватики // Оновлення змісту, форм та методів навчання і

виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2011. – Вип.1(44). – С. 101-105.

34. Дичківська І.М. Креативність як складова інноваційної діяльності педагога в контексті ідей В.О. Сухомлинського // Педагогічний дискурс: зб. наук. праць. – Хмельницький: ХГПА, 2011. – Вип. 10. – С. 141-146.

35. Дичківська І.М. Поліцентрична сутність мотивації до інноваційної педагогічної діяльності // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2012. – Вип. 4(47). – С. 43-48.

36. Дичківська І.М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних закладах // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (педагогічні науки). – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2012. – №22 (257). – Ч. I. – С. 110-117.

37. Dychkiwska I.M. Problem przygotowania przyszłych fachowców do innowacyjnej działalności pedagogicznej w kontekście współczesnych warunków rozwoju społeczeństwa // Edukacja a rynek pracy. Od procesów do efektów kształcenia / Praca zbiorowa pod redakcją E. Wiśniewskiej, M. Jagodzińskiej, K. Przybyszewskiej. – Płock, 2012. – S. 195-204.

38. Дичковская И.Н. Педагогический мониторинг как функция управления инновационной деятельностью дошкольного образовательного учреждения // Актуальные проблемы и тенденции современного дошкольного образования: сб. науч. статей. – Минск : БГПУ, 2013. – С. 71-73.

39. Dychkiwska I.M. Evaluation of Pedagogical Innovation as an Important Part of the Expert Functions of Innovative Management in Preschools // Questions and Perspectives in Education / Ed. by J.T. Karlovitz. – Komarno: International Research Institute s.r.o., 2013. – S. 79-84.

40. Дичківська І.М. Особистісно-професійний саморозвиток майбутнього вихователя в інноваційному освітньому просторі // Збірник наукових праць. Педагогічні науки. – Херсон : ХДУ, 2014. – Вип. 65. – С. 315-319.

41. Dychkiwska I.M. Fenomenologia rozwoju dziecka w koncepcji humanistycznej Marii Montessori // Autokreacja innowacyjna w procesie wychowawczym. Redakcja naukowa I. Kust, J. Michalak-Dawidziuk. – Warszawa: WSM, 2014. – S. 61-84.

42. Дичковская И.Н. Развитие креативности будущего воспитателя как предпосылка формирования готовности к инновационной профессиональной деятельности // Наука и мир. – 2014. №11(15). – Т. 2. – С. 102-104.

43. Дичківська І.М. Теоретико-методичні проблеми психолого-педагогічного супроводу діяльності вихователя інклюзивної групи // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Наукові записки РДГУ. – Рівне : РДГУ, 2014. – Вип. 10 (53). – С. 6-11.

44. Дичківська І.М. Інноваційна діяльність майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у контексті методології синергетичного підходу // Педагогічна освіта: теорія і практика : Зб. наук. праць. – Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т імені Івана Огієнка, 2016. – Вип. 21. – Ч. 2. – С. 179-184.

45. Dychkiwska I.M. Rozwoj osobowosci pedagoga w koncepcji M. Montessori jako wyznacznik odnowienia jego zawodowego przygotowania // Alternatywne metody

wspierające proces kształtowania u ucznia postaw koniecznych do rynku pracy. Warszawa: WSM, 2016. – S. 147-154.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

46. Дичківська І.М. Концепція М.Монтессорі в інноваційній підготовці педагога // Інновації в сучасному педагогічному процесі: теорія та методика: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Луганськ, 24-25 квітня 2000 р.). – Луганськ: ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2000. – С. 53-55.

47. Дичківська І.М. Проблема наступності в умовах впровадження педагогічних інновацій // Наступність і перспективність у навчанні й вихованні дітей дошкільного і молодшого шкільного віку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Переяслав-Хмельницький, 27-28 вересня 2000 р.). – Переяслав-Хмельницький: ПХДПУ імені Григорія Сковороди, 2000. – С. 119-120.

48. Дичківська І.М. Гуманістичний аспект провідних зарубіжних технологій розвитку особистості // Проблеми вибору та експертної оцінки педагогічних технологій: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Полтава, 12 жовтня 2001 р.). – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2001. – С. 98-99.

49. Дичківська І.М. Ігрове моделювання у розвитку інноваційної поведінки майбутніх педагогів // Проблеми вищої школи педагогічної освіти у світлі рішень II Всеукраїнського з'їзду працівників освіти: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 10 жовтня 2002 р.). – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2002. – Ч. 2. – С. 9-12.

50. Дичковская И.Н. Инновационная деятельность как средство реализации личностно-творческого потенциала педагога // Воспитание в процессе обучения: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 6-8 февраля 2005 г.). – В 2-х ч. – Минск: БГПУ, 2005. – Ч. 1. – С. 67-69.

51. Дичковская И.Н. Психологические особенности структуры инновационной деятельности педагога // Ломоносовские чтения: материалы V Междунар. науч. конф. (Севастополь, 4-5 мая 2006 г.). – Севастополь: СГГУ, 2006. – С. 271-274.

52. Дичковская И.Н. Готовность к инновациям и творчеству как признак современной педагогической ментальности // Формирование профессиональной ментальности будущего специалиста системы дошкольного образования: материалы Междунар. науч.-практ. конф. (Минск, 17 мая 2006 г.). – Минск: БГПУ, 2006. – С. 42-44.

53. Дичковская И.Н. Психолого-педагогические проблемы подготовки воспитателя к инновационной деятельности // Педагогика и психология как ресурс развития современного общества: материалы Междунар. науч. конф. (Рязань, 7-9 февраля 2007 г.). – Рязань: РГУ, 2007. – Т. 2. – С. 66-69.

54. Дичківська І.М. Інноваційна підготовка вихователя // Професійна підготовка педагогічних кадрів в умовах інноваційної перебудови української національної освіти: сучасний стан, проблеми, перспективи розвитку: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 14 жовтня 2007 р.). – Хмельницький: ХГПА, 2007. – С. 181-184.

55. Дичківська І.М. Професійне становлення майбутнього вихователя як суб'єкта інноваційної діяльності // Сучасне дошкілля: реалії та перспективи: матеріали

Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 16 жовтня 2008 р.). – К: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – С. 181-184.

56. Дичківська І.М. Інноваційна модель навчання у вузівській підготовці педагога // Сучасні тенденції у педагогічній освіті та науці України й Ізраїлю: шлях до інтеграції: матеріали III-го Відкритого Міжнар. наук. форуму (Одеса, 16-17 жовтня 2012 р.). – Ізраїль: Університетський центр Аріель у Самарії, 2012. – С. 35-37.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації:

57. Дичківська І.М. Контекстний підхід у формуванні готовності педагога до інноваційної діяльності // Теоретичні питання культури, освіти та виховання: Зб. наук. праць. – К.: КНЛУ, 2003. – Вип. 24. – С. 92-94.

58. Дичківська І.М. Формування інтелектуальних мотивів професійної діяльності майбутніх педагогів у контексті інноваційного навчання // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. – Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2003. – Вип. 3. – С. 327-331.

59. Дичківська І.М. Інноваційне навчання у розвитку педагогічної компетентності вихователів // Дитячий садок. – 2011. – 11 берез. – С. 9.

60. Дичківська І.М. Історія педагогіки (кредитно-модульний аспект): навч.-метод. посіб. для студ. спец. «Дошкільна освіта». – Рівне : РДГУ, 2014. – 94 с.

АНОТАЦІЇ

Дичківська І. М. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» (015 – Професійна освіта). – Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, МОН України. – Харків, 2018.

Дисертаційна праця є теоретико-експериментальним дослідженням проблеми підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності.

У дисертації охарактеризовано методологічні концепти підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності. На основі вивчення вітчизняної та зарубіжної філософської, психологічної, педагогічної літератури розкрито суть основних дефініцій досліджуваної проблеми, здійснено аналіз і дано визначення поняття «готовність вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності». Виявлено особливості й провідні напрями запровадження інновацій у дошкільній освіті та окреслено вимоги до вихователів дошкільних закладів у контексті реалізації освітніх інновацій.

Теоретично обґрунтовано науково-методичну систему підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності та експериментально перевірено її ефективність. Виокремлено і схарактеризовано компоненти готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності: ціннісно-мотиваційний, когнітивно-креативний, операційно-

діяльнісний, рефлексивний. Конкретизовано критерії, показники й рівні сформованості готовності майбутніх вихователів дошкільних закладів до інноваційної педагогічної діяльності в процесі здобуття професійної освіти.

Ключові слова: дошкільна освіта, майбутні вихователі, підготовка, інноваційна педагогічна діяльність, готовність, науково-методична система.

Дичковская И. Н. Теоретико-методические основы подготовки будущих воспитателей дошкольных учреждений к инновационной педагогической деятельности. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальности 13.00.04 «Теория и методика профессионального образования» (015 – Профессиональное образование). – Харьковский национальный педагогический университет имени Г. С. Сковороды, МОН Украины. – Харьков, 2018.

Диссертация является теоретико-экспериментальным исследованием проблемы подготовки будущих воспитателей дошкольных заведений к инновационной педагогической деятельности. В работе раскрыты методологические концепты подготовки будущих воспитателей дошкольных заведений к инновационной педагогической деятельности. На основе изучения отечественной и зарубежной философской, психологической, педагогической литературы определена сущность основных дефиниций исследуемой проблемы, осуществлен анализ и дано определение понятия «готовность будущих воспитателей дошкольных учреждений к инновационной педагогической деятельности». Выявлены особенности и ведущие направления инновационной педагогической деятельности в условиях дошкольного образования, сформулированы требования к воспитателям дошкольных учреждений в контексте реализации образовательных инноваций. Теоретически обосновано научно-методическую систему подготовки будущих воспитателей дошкольных заведений к инновационной педагогической деятельности и экспериментально проверено ее эффективность. Выделены и охарактеризованы компоненты готовности будущих воспитателей дошкольных заведений к инновационной педагогической деятельности: ценностно-мотивационный, когнитивно-креативный, операционно-деятельностный, рефлексивный. Конкретизированы критерии, показатели и уровни сформированности готовности будущих воспитателей дошкольных заведений к инновационной педагогической деятельности в процессе получения профессионального образования.

Ключевые слова: дошкольное образование, будущие воспитатели, подготовка, инновационная педагогическая деятельность, готовность, научно-методическая система.

Dychkivska I. M. Theoretical-Methodological Foundations of Future Preschool Teachers' Training for Innovative Pedagogical Activity. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Thesis for the Degree of Doctor of Pedagogical Sciences, Specialty 13.00.04 «Theory and Methodology of Professional Education» (015 – Professional Education). – H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Kharkiv, 2018.

The thesis focuses on the fact that future preschool teachers' training for innovative pedagogical activity is of particular importance in the conditions of realization of new strategies for development of preschool education in Ukraine. It has been suggested that future preschool teachers' training for innovative pedagogical activity is effective if it is carried out in accordance with substantiated theoretical-methodological foundations and on the basis of the developed model of the scientific-methodical system which takes into account the specifics of innovative pedagogical activity of specialists of preschool education.

The fundamental philosophic ideas about unity of processes, mutual influence and interdependence of phenomena of objective reality, conceptual ideas of pedagogy, psychology and sociology about a person as a subject of activity, set of approaches of general scientific and specific scientific methodology (system, synergetic, person-centered, competence, axiological, acmeological approaches) have been the basis for theoretical development of the identified problem.

The study of Ukrainian and foreign philosophic, psychological and pedagogical literature on the subject under investigation has enabled to clarify the essence of the main definitions of the researched problem ("new", "novelty", "novation", "innovation", "innovative educational process") and to offer the author's approach to the definition of the phenomenon of "innovative pedagogical activity". According to it, innovative pedagogical activity is considered to be a complex formation, set of types of work which are different in goals and nature, correspond to the main stages of development of innovative processes and are aimed at creating and making changes to pedagogue's system of work. Innovative pedagogical activity covers motivational, creative, technological, valeological, reflexive and informational components.

The main directions of realization of innovative pedagogical activity in traditional and innovative preschool institutions are development of preschoolers, improvement of management at preschool institutions, personal-professional development of preschool teachers. Taking into account these directions and the peculiarities of preschool childhood, a complex of requirements for preschool teachers has been determined in the plane of the three approaches, namely: personal approach (innovative orientation, formation of innovative culture), activity approach (mastery of technologies of research and project work, considering child's subjectivity as a value, ability to work with other participants of pedagogical community) and competence approach (mastery of innovative competence).

The importance of organization of preschool teachers' special professional training for innovative pedagogical activity, particularly at the stage of receiving professional pedagogical education, has been proved. For this purpose, the integrated scientific-methodical system of future preschool teachers' training for innovative pedagogical activity has been substantiated. It included a set of certain constituents, namely: theoretic-target, contents-technological and resultant constituents. *The theoretic-target constituent* determines the goal, concretizes methodological approaches of achieving it, outlines a set of requirements for preschool teachers, determines modern directions of children's education and correlates the principles of innovative pedagogical activity with principles of future preschool teachers' training for innovative pedagogical activity in preschool institutions. *The contents-technological constituent* covers the components of future preschool teachers' readiness for innovative pedagogical activity (these components are

combined in two blocks, namely: theoretical (cognitive-creative and operational-active) and psychological (value-motivational and reflexive)), the stages of providing the appropriate training (diagnostic-motivational, theoretical, practical and reflexive) and kinds of educational environment, namely: internal environment (institutions of higher pedagogical education) and external environment (network of preschool institutions, parents' groups, institutions of continuing education of preschool teachers and applied business-projects). *The resultant constituent* includes a complex of diagnostic activities aimed at determining the degree of achievement of the goal – formation of future preschool teachers' readiness for innovative pedagogical activity – on the basis of a set of criteria (motivational, cognitive-active and psychological-reflexive).

It has been identified that implementation of the substantiated system in the conditions of internal and external environment enables formation of value-motivational, cognitive-creative, operational-active and reflexive components of future preschool teachers' readiness for innovative pedagogical activity. Internal environment included enrichment of the contents of academic subjects with information about educational innovations, study of normative discipline called "Innovative learning technologies", approbation of special educational and methodological literature, use of problem questions, practical exercises, interactive methods at lectures and seminars, drawing up of the Bank of innovative technologies. External environment included creating and testing students' innovative projects by combining educational-research activities and teaching practice in preschool institutions, involvement in professional-scientific discussion when communicating with attendees of institutions of continuing education, participation in social and commercial programs of preschoolers' development.

The reliability of the obtained results has been confirmed by the methods of mathematical statistics, particularly descriptive statistics (arithmetic mean \bar{x} , sample variance σ^2 and choice of root mean square deviation σ), Student's t-criterion.

Key words: preschool education, future preschool teachers, training, innovative pedagogical activity, readiness, scientific-methodical system.